

Roberts Apinis
Konrāds Jokums
AVANTŪRA

LUGA TRIJOS CĒLIENOS

DARBOJOŠĀS PERSONAS

- Bērzs Eduards Petrovičs — artilērijas divizona komandiers, bezpartejisks, bijušais virsnieks, ap 28 g. v., ar zoda bārdu, apgrieztām ūsām
- Akmentiņš — divizona komitejas priekšsēdētājs, partijnieks, 30 g. vecs. Bijušais strādnieks
- Pavasars — strēlnieks, ap 22 g. vecs
- Strautiņš — strēlnieks, vecākais telefonists, partijnieks, 23 g. vecs
- Mazais — strēlnieks, jauns puisis
- Eglīts — strēlnieks, ap 35 g. vecs
- Auns — strēlnieks, saimnieka dēls
- Kokarts — viņa karaliskās augstības sūtnis — pilnvarotais, 30 g. vecs, vidēja auguma
- Renārs — demokrātiskās republikas ģenerālkonsuls
- Reilis, saukts arī Konstantinovs, — spiegs, diversants. Aristokrātiski iznesīgs, skūtu seju
- Kruglovs Ivans Sergejevičs — bijušais krievu armijas palkavnieks, 45—50 g. vecs
- Matrozis — Popova štāba adjutants
- Saša
- Pirmā dāma } deklasēti tipi, bez noteiktas nodarbošanās
- Otrā dāma }
- Irina Karpovna — ģenerāļa atraitne, ap 40 g. veca
- Ļidočka — Irinas Karpovnas radniece, gadus 18 veca
- Aleksandrov — VCK priekšstāvis, strādnieks, veca revolucionāra tips
- Konferansjē
- Sarkangvards

Epizodiska rakstura personas:

- Sivobušina
- Vecis — tirgotājs
- Vecene — viņa sieva
- Kalpone
- Oficiantes

Notiek Maskavā 1918. gadā.

PIRMAIS CĒLIENS

Pirmā aina

Varvaras laukums. Skats uz Soļankas ielas galu no kreisās puses. Ielas turpinājums skatītājiem neredzams. Priekšplānā: labējā pusē — māja ar lieliem velves vārtiem, kreisajā — mājas stūris ar aizslēgētu pārtikas preču veikalu un pāra logiem otrā stāvā. Saulains vasaras rīts.

Auns rikojas ap lauku telefona aparātu vārtos. Strautiņš kārtro vadus uz ielas. Pavasars ar muguru pret skatītājiem stāv pie mājas stūra. Sākumā viņš sastindzis vēro ielu. Tad sāk uzbudināts kustēties, kā kaut ko palīdzēdams celt.

Pavasars (*priecīgi*). Augšā! Augšā! Eh — velna vīri!

Strautiņš (*izskrien ielas vidū*). Uzcēla?

Pavasars. Neuzcels! Ja vajadzēs, mākoņos uzcels. Zini, es pat krietni nepamanīju, kā viņi to lielgabalu uzrāva pa trepēm. Viens, divi — un augšā.

Aiz skatuves sāk trakšķēt ložbērējs.

Strautiņš. Eseri pamanījuši. Nekas, tūlīt viņi dabūs sutu.

Auns (*saidzis, ar izsmieklu*). Dabūs! Dabūs! Šaut nav brīv, bet lien pie deguna. Ka tik paši nedabū papriekšu.

Pavasars. Kas tev, Aun? Vēders sāp? Uz caurēju taisās? Ko tu gaudo?

Strautiņš. Tā jau Aunam parasta dziesma. Viņš

vienmēr neapmierināts. Vai tik neesi nobijies? Skaties, ka bikses nenošļūk.

Auns. Varoņi! Jums labi lielities. Bet tiem, kas tur...

Pavasars (*Aunu pārtraukdams*). Aiztaisi maujamo. Mēs laikam te gribējām palikt? Atradies žēlotājs. Pašam zobi klab, bet gaužas uz citu rēķina. (*Strautiņam.*) Vai šaut aizliegts?

Strautiņš. Komandiers Akmentiņam teica, ka esot rikožums bez īpašas atļaujas nešaut...

Pavasars. Velns viņu sazin. Nu tad sakārto telefonu, lai to atļauju var ātrāk saņemt.

Strautiņš. Nemāci, pats zinu. (*Uz vārtu pusi ejot.*) Pielūko, ka neaizmirsti tu savus pienākumus. Kura puse tev jāvēro?

Pavasars. Nu — nu! Es... (*Pagriežas pret skatītājiem un pārlaiž visapkārt lēnām pētošu skatu.*) Es, ja vajadzīgs, redzu arī ar dibenpusi tikpat labi kā ar acīm.

Strēlnieku sarunas laikā otrā stāvā logu atver pavecis tirgotājs, tam pievienojas vecene, abi klusām par kaut ko īgni sarunājas.

Vecis. He... varoņi! Tikai nevar saprast — gorodovoji vai sētnieki?

Vecene. Dienaszagļi. Vazaņķi. Latvieši.

Pavasars demonstratīvi nosplaujas un uzgriež veciem muguru. Vecene no loga nozūd.

Strautiņš (*pie telefona*). Brigāde! Brigāde! Jā... jā... (*Pauze.*) Nē, komandiera šē nav. (*Pauze.*) Kad atnāks, pateikšu. (*Aunam.*) Brigāde rokā. Uzmani, lai tūlīt atbildētu, ja izsauks.

Vecene caur logu purina putekļainu drēbi Pavasaram uz galvas.

Pavasars (*atkāpdamies uz ielas*). Klausies, vecā žagata, te nav mēslu kaste.

Vecis. Nekas, varonīt. Gan jau arī tevi drīzi vien sajauks ar mēsliem.

Pavasars (*dusmās, draudoši šauteni paceldams*). Vecais žmogs, ka es tevi tūlīt nepataisu par mēslu čupu. Nost no loga!

Vecis nozūd.

Strautiņš. Uzbrukums, draudziņ. Baidās, ka tu, pie stūra stāvēdams, viņu bodelei pakškus nesagrauji.

Auns. Pret mums visi izturas kā pret meža zvēriem. Taisni nepanesami.

Pavasars. Kas par visiem? Tas kupču pāris?

Auns. Kad šorīt izbrauca baterija, atmini? Lamāja, izsmēja... Bija jau ar par ko smieties. Lielgabaliem priekšā divi zirgēļi. Tiem pašiem sakas ar lupatām piebāztas, lai cauri neizskrietu. Artilērija! Baterija nesaformēta, bet jau drāžas...

Strautiņš. Ne zirgēļi, bet puikas šaus. Zirgēļi... Var arī bez viņiem iztikt, ja vajaga. Tu redzēji, kā uz rokām lielgabalus pa trepēm uzcēla. Ko tu par visiem runā! Oficieri un buržuji jau vēl nav visi... To tev gan vajadzēja saprast.

Auns. Bet eseri taču sociālisti. Vakar ar viņiem uz vienu roku, šodien uz nažiem. Putra vien iznāk.

Pavasars. Sociālisti! Bodnieki, ne sociālisti. Un tā putra tikai tanī podā, kuru tu aiz pārpratuma sauc par savu galvu.

Strautiņš. Ko tu īsti gribi, Aun? Lai mēs izlīgstam ar eseriem un kopā ar viņiem uzstājamies pret padomju varu?

Auns (*Pavasaram*). Tu tikai proti muļķības runāt. Krievi plēšas — lai viņi paši tiek galā. Ko mēs te lienam?

Strautiņš. Dullais! Tev buržuijs un strādnieks viens un tas pats krievs?

Pavasars. Aun, izlien uz vēdera ielas vidū un

pasaki, ka neesi tāds kā tie citi. Varbūt piedos grēkus un noņemtīs desas ripuli...

Auns dusmās noņem telefona trūbiņu, izskrien pa vārtiem, grib kaut ko teikt, bet tiek pārtraukts no balsīm, kas atskan no stūra mājas augšas stāva.

Pirmā balss. Ivan Nikiforovič! Sarkanajiem uz astes uzmiņš. Paraugāties, kādi viņi šorīt tramīgi.

Otrā balss. Jūt, ka drīzi no Maskavas izkūpinās.

Auns saīdzis ievielkas atpakaļ vārtos. Strautiņš noņem šauteni no pleca. Virs vārtiem pa logu raugās sieviete.

Pirmā balss. Karotāji! Savu dzimteni iznomājuši vāciešiem, tagad izmēģina roku Maskavas ielās.

Otrā balss. Vieglāka karošana. Pretinieks neapbruņots.

Strautiņš. Kas jums, pilsoņi, šorīt tā paagrāk liedza pārvākties pie eseriem? Viņi jūs pieņemtū, un šautenes būtu rokā.

Otrā balss. Tev, rīklesrāvējam, padoma neviens neprasa. Sagaidīsat — gan krievu tauta jums atmaksās.

Strautiņš. Ar ko īstā krievu tauta jums maksās, to mēs vēl redzēsīm. Jums jau viņa ir sākuse atmaksāt.

Pavasars. Kā zaldāts atmaksā utij. Zem naga, zem naga... (*Rāda ar ikšķi.*)

No vairākām vietām sāk lamāties: «Latviešu purni!» — «Kuņas bērni!» — «Bandīti!» — «Leņina žandarmi!» No skatuves sienas puses pa ielu nāk Bērzs un Akmentiņš. Mirkli apstājas un vēro. Sinī brīdī no mājas kreisajā pusē nosviež puķi ar visu podu un lej ūdeni. Sieviete virs vārtiem nosviež vecu putekļu slotiņu un deklamē: «Sveicam nāvei nolemtos!» Strautiņš ar Pavasari paceļ šautenes. Auns ievielkas dziļāk vārtos.

Bērzis. Logus aiztaisīt! Ja neklausā — šaut!

Strautiņš un Pavasars (*mērķējot šautenes pret māju kreisajā pusē*). Aiztaisīt! Nost no logiem! (*Daži izbaiļu saucieni. Klausz aizveramie logi.*)

Sieviete logā (*pa daļai izbijusies, tomēr spītīgi*). Oh-o!

Pavasars (*draudot ar šauteni sievietei*). Logu ciet! Pūdera doze! (*Sieviete nozūd.*)

Bērzis (*pārmetoši, bet mierīgi*). Kas te notiek? Mītiņu rīkojat? Par skaistām runām jūs ar puķēm un slotām apbalvo?

Strautiņš (*vainīgi*). Biedri komandier, viss notika negaidīti. Pirmā brīdī negribējās draudēt, bet tad kā vārnas uzklupa... Nu, un jūs arī tūlīt pienācāt. Mēs neko nepaspējām...

Bērzis. Nepaspējāt. Bet ja nu puķpodu vietā būtu šāvieni?

Pavasars. Vai tad nu mēs klusētu! Projām vis neskrietu.

Bērzis. Kaujas apstākļos nevar būt nekādas izrunāšanās un nogaidīšanas. Viss, kas traucē, jālikvidē pašā sākumā.

Akmentiņš. Kā nu jūs, puisi, varējāt tādas muļķības pielaist!

Strautiņš. Tad... goda vārds... gluži neviļus iznāca. Vai nu tiešām domājat, ka mēs paši viņus nebūtu likvidējuši?

Bērzis. Par to neviens nešaubās. Bet kamdēļ tiem nelgām ļaut spļaudīties? No runāšanas viņi labāki nepaliks. Nu labi. Vai telefons ar brigādi kārtībā?

Strautiņš. Jā, biedri komandier. Brigādes komandiers sacīja, lai jūs piezvanot, kad atgriezīšoties.

Bērzis. Izsauca brigādi!

Strautiņš (*ķeras pie telefona un zvana*). Brigāde!... Brigāde!... Brigāde! Aizmidzis esi, vai...

Pasauc brigādes komandieri. Ar viņu grib runāt biedrs Bērzs. (*Sniedz trūbiņu Bērzam.*)

Pauze. Dzirdami vairāki šāvieni.

Bērzs. Biedrs Druviņš?... Sveiki! (*Pauze.*) Vienu lielgabalu uzcēlām pa trepēm uz baznīcas laukuma. Eseru štābu varam apšaudīt tieši, taisnā šāvienā. Uzbrukuma iesākšanai viss sagatavots. Pavēlēsāt atklāt uguni? (*Pauze.*) Kā — vēl nav rīkojuma? Biedri komandier, ilgi gaidīt mēs nevaram. Lielgabals nostādīts atklātā vietā. Ja eseri paliks aktīvāki, mēs nokļūsim ļoti nepatīkamā stāvoklī. Domāju, jūs to sapratīsāt un pamudināsāt priekšniecību, lai viņa pasteidzas jautājumu izlemt. (*Pauze.*) Ultimātums jānosūta? (*Pauze.*) Dīvaini... Kā pavēlat... (*Noliek trūbiņu.*)

Akmentiņš. Nu, kas jauns?

Bērzs. Šaut vēl nedrīkst. Jānosūtīt ultimātums, lai eseri padodoties labprātīgi. Tāds esot Skļanska rīkojums.

Akmentiņš. Nevar būt. Vai nav pārpratums? Taču skaidrs, ka eseri labprātīgi nepadosies. Ko mēs vēl gaidīsim?

Bērzs. Man arī tā liekas. Bet redzat... politika... Jūs jau to saprotat labāk par mani. Patiesību sakot, es no viņas tikpat kā nekā nesaprotu. Sevišķi šinī gadījumā, kad lādiņu vietā liek sūtīt ultimātumu.

Akmentiņš. Ir Ļeņina rīkojums eseru dumpi likvidēt bez tūlošanās un izrunāšanās. Valdības ultimātumu eseri saņēma jau vakar. Mēs varam tikai atgādināt, lai viņi to izpilda piecās minūtēs.

Ielā parādās Eglīts ar matrozi. Matrožam aizsietas acis.

Eglīts. Kāp drošāk. Neklupsi. (*Pret Bērzu un Akmentiņu.*) Eseru parlamentārs. (*Matrožam.*) Taisi nu prožektorus vaļā.

Matrozis (*steidzīgi rauj aizsienamo un aplūko klātesošos*).

Matrozis. Kas jūs esat?

Bērzs. Domāju, būtu pareizāk, ja jūs papriekšu pateiktu, kas esat un ko meklējat.

Matrozis. Esmu Popova adjutants. Man uzdots vest sarunas ar latviešu komandieriem. Jūs esat komandiers?

Bērzs. Jā. (*Norādot uz Akmentiņu.*) Še ir arī komitejas priekšsēdētājs.

Matrozis. Aha! Labi. Jūs gatavojat uzbrukumu mūsu nodaļai?

Bērzs. Kamdēļ jūsu nodaļa uz visām pusēm šaudās ar ložmetējiem?

Matrozis. Tagad, kad revolūcijas liktenis karājas mata galā...

Pavasars (*pārtrauc matrozi*). Va' velns! Tam matam gan tad vajaga būt resnam.

Matrozis (*it kā neievērojis Pavasara piezīmi*). Mēs nevaram laiku velti kavēt, mētājoties ar pretjautājumiem.

Akmentiņš. Tad saki vienkārši un skaidri — ko jūs gribat?

Matrozis. Mēs negribam, lai notiktu veltīga un noziedzīga asinsizliešana. Jūs uz Ļeņina kliķes rīkojumu gribat vērst ieročus pret revolūcijas uzticamākajiem cīnītājiem — matrožiem. Mēs, kas Oktobra dienās savas asinis ziedojam revolūcijai līdz pēdējam pilienam...

Pavasars (*pārtraucot*). Tad jūs tagad pavisam bez asinīm?

Matrozis. ...esam izsludināti par padomju varas ienaidniekiem. Jums vajaga saprast, ka tiek provocēti pret saviem cīņas biedriem. Pievienojaties mums. Ne mēs esam sacēlušies pret revolūciju, bet

lielinieki... lielinieku barveži, lai nožņaugtu un iznīcinātu...

Akmentiņš. Aģitācija, pie tam muļķīga, mums nav vajadzīga. Saki noteikti — jūsu nodaļa ar visu eseru centrālo komiteju ir sacēlusies pret padomju varu?

Matrozis. Tas ir visnekaunīgākais apmelojums pret mums, kreisajiem sociālistiem-revolucionāriem...

Akmentiņš. Ar ko tad izskaidrojama Vācijas sūtņa Mirbaha nogalināšana, padomju varas atbildīgāko darbinieku arestēšana? Kamdēļ vakar ieņēmat telegrāfu?

Matrozis. Mēs esam sacēlušies ne pret padomju varu, bet pret Vilhelmu, kura gribu izpilda lielinieku partija. Jūs zināt, ka Maskavā jau ir apbruņoti vācu zaldāti. Lielinieki pārdeva jūsu Latviju vācu militaristiem. Tagad viņi grib pārdot visu Krieviju līdz ar revolūcijas iekarojumiem... Mēs esam cīnījušies un cīnīsimies pret Brestas kauna traipu.

Bērzs (*pārtraucot*). Jūsu pļāpāšanai, kā liekas, nebūs gala...

Eglīts. Viņš, biedri komandier, visu laiku tā muld kā apmāts. Ber kā pupas.

Matrozis (*pret Eglīti*). Tev vēl trūkst apziņas, tu vēl nesaproti, ka jāglābj revolūcija...

Strautiņš. Kur tad nu mums tā apziņa lai būtu. Nav plato bikšgalu, kur viņu glabāt... Vai tik tu neesi no tiem matrožiem, kuri jūru acīs nav redzējuši? Šorīt tādus no jūsu nodaļas saņēmām. Teica, ka mundierus tikai vakar dabūjuši.

Matrozis. Vai tā runā latvju strēlnieki, revolūcijas atzītie varoņi?...

Akmentiņš. Beigsim kult tukšus salmus. Viens par diviem — vai nu tu atbildi tieši uz jautājumiem, vai lasies tālāk.

Matrozis. Ko nozīmē formēli jautājumi un atbildes uz viņiem? Jāsaprot galvenais — svarīgākais. Lielinieki sagrābuši padomes savās rokās un izved zemnieku un strādnieku šķirām naidīgu politiku. Tādēļ mums jāapvienojas. Jāizdzen lielinieki no padomēm un jāpadara viņas neatkarīgas no lieliniekiem...

Akmentiņš. Bet atkarīgas no eseriem. Pietiek! Pietiek!

Matrozis. Ko nozīmē — pietiek?

Bērzs. Klusēt! Biedri Akmentiņ, vajadzēs izbeigt.

Akmentiņš. Pareizi.

Bērzs (*uz matrozi*). Pasakāt Popovam un savai centrālajai komitejai, ka viņiem tiek dotas desmit minūtes ieroču nolikšanai un arestēto atsvabināšanai. Citādi jūs dabūsat pa sprandu.

Matrozis. Ar draudiem domājat iebaidīt? Aiz mums stāv Maskavas garnizons, strādnieki, visi revolucionāri domājošie elementi...

Akmentiņš. Aiz jums stāv tikai jūsu pašu ēna.

Bērzs (*Eglītim*). Aizvedat viņu atpakaļ. (*Matrozim*.) Tagad varat iet, un vairāk velti neplātāt savu muti.

Matrozis. No sarunām atsakāties?

Bērzs. Sarunas izbeigtas! (*Atgriežas no matroža*.)

Eglīts (*matrozim, kas taisās atkal runāt*). Beidzreiz, citādi aizsiesim ne tikai acis, bet arī muti.

Matrozis. Es protestēju...

Eglīts. Ka es tev neieprotestēju...

Pavasars. Es tev, Eglīt, labprāt palīdzēšu.

Matrozis (*draudoši, kad Eglīts aizsējis viņam acis un ņem pie rokas, lai aizvestu*). Mēs vēl redzēsim...

Eglīts. Nekā tu neredzēsi. Šļūc! (*Aiziet*.)

Bērzs. Kamdēļ mēs ar viņu velti laiku nositam?

Akmentiņš. Nav par jaunu drusku iepazīties ar

šādiem tipiēm. Tāda, lūk, ir tā partija, kura domā saņemt valsts varu savās rokās.

No labās puses uznāk Reilis, aiz viņa Mazais un sarkangvards ar šautenēm rokās.

Mazais (*Reilim*). Negories. Nu tu, putniņ, vairs neizspruksi.

Bērzs. Atkal. Būs vēl kāda politiska persona. Kas viņus visus lai izpēta?

Mazais. Biedri komandier, Krastiņu pie Maskavas upes ievainoja. Šito pa ceļam noķērām. Slapstījās pie vienas mājas vārtiem. Gribēja aizlaisties. Bet es šim uzkliežu — stāvi! Un ar šauteni... Traki slīpēts. (*Rādot uz sarkangvardu.*) Un tas te biedrs Andruša Za... Za...

Sarkangvards. Zapļetajevs.

Mazais. Zapļetajevs no Bromleja rūpnīcas sarkangvardiem.

Sarkangvards. Labdien, biedri! (*Sniedz roku klātesošiem.*) Man lika, lai uzzinot, kas un kā...

Bērzs. Ļoti labi.

Mazais. Ko ar to vīru darīt? Traki slīpēts.

Bērzs. Pagaidām tas slīpētais vīrs lai paliek. Pavasars viņu lai uzrauga, bet jūs pastāstāt, kāds stāvoklis aiz Maskavas upes.

Mazais. Tūlīt. (*Pavasaram.*) Še, čomiņ, glabā kā acuraugu, citādi aizlaidīsies.

Pavasars. Aizlaidīsies? (*Reilim.*) Nu, ko stāvat, sēstaties uz trepēm.

Reilis. Pateicos par laipno piedāvājumu. (*Apsēžas uz trepēm un uzmanīgi aplūko klātesošos. Bērzs un Akmentiņš sarunājas ar sarkangvardu. Mazais pievienojas.*)

Sarkangvards. Ko saka? Ko citu strādnieka cilvēks var teikt par to šķidrās putas partiju: karu,

nolādētie, atkal grib uzvelt uz kakla. Ielīdīsim viņu tiklā — velc krustu pāri visām padomēm.

Akmentiņš. Pareizi. Vārdos sarkanāki par sarkaniem, bet darbos... (*Māj ar galvu uz šāvienu pusi.*)

Sarkangvards. Kā tad. Es to pašu saku.

Bērzs. Kur pašreiz jūsu nodaļa atrodas?

Sarkangvards. Mēs gar Maskavas upes malu. No citām fabrikām arī ir... Tikai nezinām, kas un kā... Ko darīt? Vai nākt šurp vai palikt uz vietas?

Bērzs. Jums vajadzēs palikt turpat. Nelaižat eserus pāri upei, kad mēs piespiedīsim.

Mazais. Sarkangvardi ir dūšīgi puikas.

Sarkangvards. Pāri netiks.

Akmentiņš (*Mazajam*). Ko dara trešais pulks?

Mazais. Trešā pulka puisi tūliņ sāks uzbrukt no tilta puses. Tikai lamājas, ka mēs žāvājosies un nekā nedarot.

Sarkangvards. Jā, vajadzēja gan kaut ko darīt, tā pa īstenam, lai jūt.

Akmentiņš. Ir kaut kāds pārpratums. Neļauj šaut. Jāapjautājosies, vai ar labu nepadošoties.

Sarkangvards. Kas tur ko jautāt? Vai šie jautāja, kad sacēlās?

Bērzs. Drīzi iesāksim. Jums vajaga steigties atpakaļ pie saviem biedriem un viņus brīdināt.

Sarkangvards. Tad es skriešu. Pateikšu, kas un kā. Bet piespiežat gan, biedri latvieši. Nu... (*Sniedz visiem roku. Dažus soļus sāņus. Mazajam.*) Dzīvo vesels, karavīr. Atnāksi kādreiz?

Mazais. Pēc kā lai prasu, man tavs uzvārds nelielien galvā.

Sarkangvards. Prasi Andrušu Sarkano.

Mazais. Bet tu jau sarkans neesi?

Sarkangvards. Es tos buržujus tā stingrāk, tādēļ iesauca par Sarkano.

Bērzs (*Mazajam*). Kādēļ to vīru atvedāt?

Mazais. Tas ir slīpēts maita, biedri komandieri.

Bērzs. Ka slīpēts, to jau dzirdēju. Bet kamdēļ tad slīpēts?

Mazais. Visu laiku taisījās tikt vaļā. Stāsta, ka gulējis pie kādas tur meitas un nu ejot uz mājām. Bet ka viņš gribēja aizmukt...

Bērzs. Paraudzīsimies. (*Reilim.*) No kurienes uz kurieni? Dokumenti ir?

Reilis (*veikli, kareiviski pieceļas un sniedz dokumentus*). Lūdzu.

Bērzs. Konstantinovs. Demobilizēts artilērijas virsnieks. Pēc dokumentiem redzams, ka dzīvojat citā rajonā. Kā nokļuvāt šē tik agri no rīta?

Reilis. Vakar pēc pusdienas atnācu pie savas pa-ziņas, kur arī pārnakšņoju.

Akmentiņš. Bet ne pie eseriem?

Reilis. Pagaidām stāvu ārpus partijām un poli-
tikas.

Bērzs. Par eseru sacelšanos vakar zinājāt?

Reilis. Nē.

Akmentiņš. Bet kamdēļ šorīt, kad izdzirdāt šā-
vienus, sadomājāt iet projām no šī rajona? Jūs ne-
varējāt nesaprast, ka kaujas laikā apkārtmētāšanās
ir riskanta lieta.

Reilis. Pareizi. Bet es biju spiests ievērot vēl
citus apstākļus. Nevar taču teikt, ka būtu jau iesā-
kusies intensīva kauja, bet, ka viņa par tādu var iz-
vērsties, to varēja iedomāties. Tamdēļ uzlūkoju par
pareizāku aiziet tūlīt, lai vēlāk nenonāktu sliktākā
stāvoklī. Jūs saprotat, kā var justies šādā gadījumā
bijušais virsnieks bez noteiktas uzticību dāvājošas
nodarbošanās.

Bērzs. Tāda nodarbošanās jums sen jau varēja
būt. Artilērijas virsnieki armijai ļoti vajadzīgi.

Reilis. Atļaujiet jūsu vārdus saprast kā konkrētu

priekšlikumu. Latvju daļās es darbu pieņemt ar vislielāko prieku.

Bērzis. Pašreiz par tādām lietām nav laika runāt. Akmentiņš. Kur dzīvo jūsu pažiņa?

Reilis (*mirkli klusē, it kā mēģinādams atcerēties*).

Pavasars. Medus ielā, numurs nolaizīts...

Visi smejas.

Reilis. Viņa dzīvo šepat šķērsielā pie upes.

Bērzis (*Akmentiņam*). Nav iemesla aizturēt.

Akmentiņš. Gandrīz tā. Tomēr labāk būtu pārbaudīt.

Bērzis (*drusku apvainots*). Jums vienmēr viens un tas pats ieskats: ja bijušais virsnieks, tad katrā ziņā kontrrevolucionārs. Pat pie savas pazīstamās meitas nevar bez politiskiem nolūkiem aiziet. Bet tās tomēr ir gluži cilvēcīgas lietas un mums visiem atgādās. Darāt, kā gribat.

Akmentiņš. Velti jūs tās lietas ņemat tik plaši. Ja jums liekas, ka ir darīšana ar vienkāršu sagādīšanos, lai iet. (*Mazais grib kaut ko teikt, Akmentiņš ar rokas mājienu viņu aptura.*)

Bērzis (*sniedzot dokumentus Reilim*). Varat iet. Tikai tūliņ projām no šī rajona.

Reilis kareiviski atsveicinās un aiziet.

Bērzis. Nu, tagad priekšniecība būs jautājumu izlēmuse. Izsaucat brigādi. (*Bērzis ar Akmentiņu iet pie telefona.*)

Auns (*zvana, iztapīgi*). Brigāde... brigāde. Biedrs divizona komandiers grib runāt ar biedri brigādes komandieri... Ko? (*Bērzam.*) Biedrs brigādes komandiers sarunājoties pa citu telefonu.

Bērzis. Atkal jāgaida. Stāvoklis paliek neciešams. (*Bērzis ar Akmentiņu uzbudināti sarunājas. Lūkojas pa ielu uz eseru pusi.*)

Mazais (*Pavasaris*). Es tomēr saku: tas bija slīpēts vīrs. Zēl, ka komandiers viņu atlaida.

Pavasars. Kad atlaida, tad atlaida. Rauj viņu velns. Dod labāk uztaisīt dūmu. (*Abi sapīpo.*)

Mazais (*rādot uz to pusi, kur aizgāja sarkanguards*). To puiku iesaukājuši par Andrušu Sarkano... Man ar, zini, nekas nebūtu pretī...

Pavasars. Ūja! Tu jau par Mazo esi iesaukts. Vēl nepietiek? Sarkanais tev nepieskan... Nu kā tas izklausīsies — Mazais Sarkanais. Domās vēl, ka tu sarkans uz zaķa...

Mazais. Jā, nepieskan gan.

Pavasars. Pie vārda arī ne... Jānis Sarkanais. Gluži kā Jānis Briesmīgais. Un pie uzvārda pavisam ne... Kliņģers. Teiks vēl — Sarkanais Kliņģers.

Mazais. Nu... nu... Tu jau atkal sāc braukt.

Pavasars. Kādēļ? Man... pavisam cita lieta.

Mazais. Tev jā: Pavasars Slapjais.

Pavasars. Es tevi ieslapināšu.

Ienāk Akmentiņš.

Akmentiņš. Tev lūpa vēl arvien nokārusēs?

Mazais. Un tomēr tas vīrs bija slīpēts.

Akmentiņš. Ko tu vienmēr slīpē? Šodien aizgāja, rītu, ja vajadzēs, noķersim.

Mazais. Noķersim! (*Ātmet ar roku.*)

Akmentiņš. Tiepties ar komandieri un bojāt garstāvokli šāda tipa dēļ, par kuru neko noteiktu nezinām, būtu muļķība. Komandiers ir mūsu puisis.

Mazais. Mūsu puisis — bijušais? Kā sastop otru oficiēri... Krauklis kraukli pazīst!

Pa sarunas laiku Bērzs aizsūta Strautiņu uz eseru pusi. Liek zvanīt Aunam, saruna nenotiek. Bērzs saīdzis nostājas ar muguru pret skatītājiem un raugās uz eseru pusi.

Akmentiņš. Maldies. (*Norādot uz eseru pusi.*) Vai tie tur nav kraukļi? Ja varētu, viņi mums acis izknābtu. Bet tu paraugies: komandiers no visas sirds grib viņiem ieknābt. Tas, ka viņš bijušais, nav par sliktu. Tu vari uzņemties divizona komandēšanu?

Mazais. Es? Atradis komandieri.

Akmentiņš. Es arī ne. Varbūt Pavasars?

Pavasars. Ja man tikai būtu divizona priekšgalā jājāj uz balta zirga un vairāk nekādu citu padarīšanu nebūtu — tad es varētu gan.

Akmentiņš. Balta zirga jājējs! Neviens no mums nevar. Tādēļ jādod tam, kas prot un kam var uzticēties.

Mazais. Saki, ko gribi, bet es viņu neatlaistu.

Akmentiņš. Neatlaistu! Paņemtu zem rokas un staigātu pa pilsētu! Ar eseriem jau var pagaidīt.

Mazais. Tu mani par muļķi turi. Es staigātu...

Akmentiņš. Tad laikam līdzī vestu? Ko tu kašķējies? Nu, ja arī kļūdījāties atlaizdami, tad tas ir sākums. (*Rāda uz eseru pusi.*) Galvenais tur. To pērkli vajag vispirms izbungot. Tā, lūk, ir cūcība, ka vēl nav atļaujas šaut. Bet komandiers jau nav vainīgs.

Atgriežas Strautiņš.

Strautiņš. Eseri, liekas, grib laist mums virsū bruņu mašīnu. Zēni ļoti nemierā, ka zem šāvieniem jāstāv bez darba.

Bērzs. Pazvanāt.

Auns zvana, bet redzams, ka brigāde neatbild.

Bērzs. Ko tas nozīmē? Vads pārgriezts!

Auns. Nezinu, biedri komandier. Nupat kā vēl...

Strautiņš (*bīda Aunu nost no telefona*). Laid! (*Aplūko telefonu.*) Ak tu... vada nevari pievienot,

kā nākas. Telefons kārtībā, biedri komandier. Vads bija atvienojies. (*Zvana.*) Brigāde... brigāde. Pasauc brigādes komandieri. (*Sniedz trūbiņu Bērzam.*)

Bērzis (*Aunam un Strautiņam*). Par vada nolaidīgu pievienošanu izsaku abiem rājienu... (*Trūbiņā*). Brigādes komandiers? Ultimātumu nosūtījām. Eseri padoties nedomā. Gaidu rīkojumu. (*Pauze.*) Nav vēl skaidrības? (*Pauze.*) Tādā gadījumā mēs rīkosimies, kā uz vietas labāk. (*Noliek trūbiņu. Pret Akmentiņu.*) Ejam.

Akmentiņš. Ejam.

Strautiņš. Atļaujiet man iet līdzī. Divi šie vairs nav vajadzīgi.

Bērzis. Labi.

Pavasars. Varbūt arī es varu.

Bērzis. Postenim jāpaliek. (*Steidzīgi aiziet.*)

Pavasars. Man gribētos tev istā vietā iegriezt vienu pamatīgu skrūvi. Ne Auns, bet aita tu esi, vada pievienot nevīžo. Citiem tevis dēļ jāsaņem rājiens.

Auns (*ar izsmieklu*). Rājiens, rājiens. Ak tu dievs, kas par nelaimi. Lielais gods tavam draugam pagalam. Tamdēļ jau laikam aizskrēja izpelnīties uzslavu.

Pavasars (*dusmīgi*). Pievaldi žaunas, citādi es tev...

Steidzīgi uznāk Reilis.

Reilis (*laipni pret Pavasaru*). Atvainojat. Gribeju lūgt no jūsu komandiera caurlaidi.

Pavasars (*tikpat nikni*). Caurlaidi? Pa kaklu negribi? Ko tu daudzies pa kājām?

Reilis. Nesaprotu. Es jums pa kājām?

Pavasars. Nu ne man, tad... revolūcijai, un tas vienalga.

Lielgabala šāviens.

P a v a s a r s. Irrā! To, lūk, es saprotu.

*Reilis aizsteidzas, Pavasara skata pavadīts. Šā-
oieni turpinās.*

P r i e k š k a r s

Otrā aina

Bērza kabinets artilērijas divizona štābā. Rakstāmgalds, ap kuru vairāki krēsli. Uz galda papīri un telefons. Kreisajā pusē durvis un neliels galdiņš ar lauka telefona aparātiem. Dibena sienā divi logi.

Pie lauku telefoniem A u n s un S t r a u t i ņ š.

S t r a u t i ņ š. Ej pamēģini, vai no mazās mājas nevarēs zemi dabūt.

A u n s. Kur tā mazā māja ir?

S t r a u t i ņ š. Es jau ar nezinu. Pameklēsi — atrādīsi. (*Auns paņem drāts gabalu un, kaut ko neapmierināti rūkdams, aiziet. Strautiņš turpina rīkoties ar aparātu. Dzied: «Ai, džimlai, džimlai, džimlai rassa, džimlai rassa-sa.» Telefons zvana.*)

S t r a u t i ņ š. Jā... Olgu Petrovnu? Es viņu pats meklēju, bet nevaru atrast. Kas runā? Tas nav no svara. Man Olga Petrovna patīk ne mazāk kā jums — un es viņai arī. Uz neredzēšanos! (*Aizgriežas pie lauka aparātiem.*) Cita lieta šitāds daiķis. Izvelc savu dziedziņu, un neviens žmogs neielidīs. Olgu Petrovnu šim! (*Smejas.*)

A u n s (*atgriežas*). Tā būda ļoti tālu. Desmit tādu gabalu nepietiks.

S t r a u t i ņ š. Nu tad ej sētā. Ievilksim caur logu.

A u n s. Ko tu mani vienmēr dzenā kā kādu puiku. Priekšniecība tāda. Ej pats.

S t r a u t i ņ š. Dzenā! Tu vēl nekā neesi padarījis. Muti tikai zini plātīt. (*Aizsteidzas. Kad Strautiņš*

aiziet, Auns izliecas pa durvīm, paraugās uz visām pusēm un nozūd pa kreisi. Zvana telefons.)

Strautiņš (no sētas). Laid vadu zemē.

Ieskrien Auns un izvelk zem blūzes malas paslēptu pulksteni ar barometri. Skatās, kur noslēpt.

Strautiņš. Vai tu dosi vadu jeb ne? Aizmidzis esi, vai?

Auns (uz loga pusi). Pagaidi, vads saķēries. (*Mēģina attaisīt galda atvilktnes. Apakšā vienu atrod neaizslēgtu, iegrūž viņā pulksteni. Pēc tam ķer vadu un vienu galu izmet pa logu.*) Še, ņem, nepacietīgā preilene.

Strautiņš. Mēle tev neķeras, bet cits viss vienmēr. Laid vēl!

Auns. Tu jau tas labais. Še! (*Brīdi Auns lūkojas pa logu. Tad uzāķē kaut kur drāts galu un steidzas pie galda. Attaisa atvilktni un izņem pulksteni. Pulksteni gatavojas paslēpt citā vietā, bet tad ieliek atpakaļ atvilktnē. Klausās. Ievēro uz galda papirus un sāk viņus aplūkot. Lasa.*) «Zirgu trūkums baterijā ļoti apgrūtina apmācību normālo gaitu. Ar komandējošo sastāvu, kā par to ziņoju jau iepriekšējā reportā, stāvoklis nelabvēlīgs...» (*Durvis parādās Strautiņš. Auns pārsteigts atraujas no papiriem.*)

Strautiņš. Ko tu bāz savu degunu, kur nevajaga?

Auns. Brīnums! Kādi noslēpumi. Vienkāršs strēlnieks nedrīkst pat aci uz mest. Viņam nekas nav jāzin. Tāda tā brīvība!

Strautiņš. Tev tik tad būtu brīvība, ja varētu visu darīt, kas galvā ieskrien. (*Pie aparāta.*) Redzi, viņš brīvības dēļ atkal nevīžo vadu pievienot.

Auns. Tu vecākais telefonists, tev lielāka alga. Tu viņu pievienosi. Es atpūtīšos. (*Nosēžas.*)

Strautiņš. Man ar tevi apnicis lamāties. Paru-

nāsim ar komandieri un komiteju. Viņiem varēsi izklāstīt savas gudrības. Varbūt atsvabinās tevi no visām grūtībām.

A u n s. Tāds kā muļķis, nesaproti jokus. (*Pieceļas un iet Strautiņam palīgā.*)

S t r a u t i ņ š. Pārāk bieži tie joki atkārtojas.

M a z a i s (*pa durvīm ienākdams*). Sveiki, čoliši! Komandiera nav? (*Joko.*) Kurš no jums viņa vietā? Man vēstule jānodod.

S t r a u t i ņ š. Auns nupat bija iedomājies sevi par komandiera vietnieku. Papīrus sāka pārskatīt.

M a z a i s. Priekš viņa tā loma kā izspļauta. (*Aunam.*) Varbūt pieņemsat vēstuli, biedri komandier!

A u n s. Ej ratā! Strautiņš vai no kājām nogāzās, kad es ieskatījos. (*Rāda uz papīriem.*) Strēlnieki nedrīkstot zināt par komandieru padarīšanām. Mums priekš tam prātiņa esot pārāk maz. Labi, ja varot izpildīt, ko lielie pavēlot.

S t r a u t i ņ š. Nemuldi niekus. Es tā neteicu. Bet saki — priekš kam tev jālūr komandiera papīros? Divizionu tu nekomandē. Varbūt vienkārši tamdēļ, lai vēlāk varētu plātīties, ka es, lūk, arī zinu?

A u n s. Kā tad. Mēs jau protam tikai plātīties. Šie tie gudrie un labie.

M a z a i s. Vai zini, Strautiņ! Man arī nepatīk, ka komandieriem vara gandrīz tāda pat kā senāk. Ko grib, to dara.

S t r a u t i ņ š. Blēņas. Nevis ko grib, bet ko liek, to dara. Visi par komandieriem nevar būt. Vienam jākomandē un jāatbild.

M a z a i s. Pareizi, viens komandē un neprasa ne tev, ne man.

S t r a u t i ņ š. Ja jau komandieram katru reizi būtu jāprasa mums visiem, priekš kam tad komitejas un komisāri?

M a z a i s. Komitejas! Tu atminies, kad eserus dau-

zījām? Es noķēru vienu ofiņu. Dari, ko gribi, bet, es saku, viņš bija slīpēts zellis. Akmentiņš tā kā turēja manu kanti, bet tad komandiers piespieda... lai iet. Aizvakar, skatos, šitais pats vīrs nāk pie komandiera, spiež roku: «Vēlu veselību, Eduard Petrovič!» Tīri draugu būšana. Še tev nu bija...

A u n s. Drīzi viņš būs tavš komandiers. Paskaties, ka neiegriež ķirķi par arestēšanu.

S t r a u t i ņ š. Atkal muļķības. Komandiers viens pats pieņemt nevar. Ja Akmentiņš būtu pārliecināts, ka darišana ar kontrrevolucionāru, nebaidies — neatlaistu.

M a z a i s. Bet es tev saku — tas zellis ir slīpēts.

S t r a u t i ņ š. Tu vari kļūdīties.

A u n s. Tikai Akmentiņš un Bērzs nekļūdās.

S t r a u t i ņ š. Var kļūdīties arī Akmentiņš un Bērzs. Ja vajadzēs, palīdzēsīm kļūdas izlabot.

M a z a i s. Kas palīdzēs — tu un es?

S t r a u t i ņ š. Kādēļ gan ne?

A u n s (*Mazajam*). Neaizmirsti, Strautiņš partijā ierakstījās. Viņam balsstiesības runas vīros. Uz komisāra vietu mērķē.

M a z a i s. Nu, Strautiņu tu liec mierā, viņš lāga puika.

S t r a u t i ņ š. Partija man pīrāgus nedod. Bet tāda dēļ kā tu ādu plēš.

A u n s (*uztraukts*). Kā — vai tad par mani interesējas?

S t r a u t i ņ š. Interesējas vai neinteresējas, bet partijai viss jāzin. (*Mazajam*.) Un kas tev liedz iestāties?

M a z a i s. Es jau nekā nesaku. Bet... (*Aplust.*)

Durvīs parādās Bērzs, aiz viņa Sivobušina.

S i v o b u š i n a. Eduard Petrovič! Es jums saku, nupat kā bija pie sienas, bet tagad vairs nav. Ne-

viens cits viņu paņemt nevarēja kā tikai jūsu strēlnieki.

Bērzs. Drusku uzmanīgāk, pilsonē. Neaizmirstat, ka jūs apvainojat strēlniekus zādzībā. Ja apvainojums izrādīsies nepamatots, nāksies atbildēt. (*Strēlniekiem.*) Redzat, puisi, pilsonē Sivobušina apgalvo, ka divizona strēlnieki nozaguši viņai sienas pulksteni un barometru.

Strautiņš, Mazais. Nevar būt. Meli.

Auns rausta plecus.

Bērzs. Bet ko darīt, lai pilsoni pārliccinātu, ka viņa apmelo divizionu?

Sivobušina. Es lūgtu jūs, Eduard Petrovič, tūlīt pārmeklēt. Pulkstens nupat kā nozuda, viņam vajaga būt vēl šinī pašā mājā.

Bērzs. Varbūt iesākt pārmeklēšanu no mana kabineta?

Sivobušina. Kamdēļ, Eduard Petrovič! Pārmeklēt vajag tur, kur viņi dzīvo. (*Rāda uz strēlniekiem.*)

Auns. Lai nāk, lai meklē.

Strautiņš, Mazais. Lai meklē. Lai meklē. Un tad lai nemuld.

Bērzs. Labi. Pasaucat biedri Akmentiņu un pilsones Sivobušinas klātbūtnē pārmeklējat.

Strautiņš. Klausos! Ejam, pilsonē, meklēt jūsu pulksteni.

Sivobušina. Pateicos, Eduard Petrovič!

Bērzs. Par agri pateiciaties.

Strautiņš, Auns un Sivobušina aiziet.

Mazais. Še jums vēstule, biedri komandier. Lūdzu, parakstāties!

Bērzs (*paņem vēstuli un parakstās*). Vai var būt, ka kāds tiešām ir paņēmis pulksteni?

Mazais. Goda vārds... neticu... nezinu.

Bērzis. Redzēsīm. (*Atplēš vēstuli. Mazais aiziet. Lasa.*) «Sakarā ar lielu bijušo virsnieku uzplūdumu Latdivīzijas daļās divīzijas komisariāts liek priekšā iesniegtās anketes un citus dokumentus nosūtīt komisariātam pārbaudīšanai. Līdz šim vēl daļās neieskaitītie bijušie virsnieki turpmāk var tikt pieņemti tikai ar divīzijas komisariāta piekrišanu.» Atkal jauna kārtība.

Akmentiņš (*ienāk*). Sveiki!

Bērzis. Sveiki, biedri Akmentiņ. (*Sniedz vēstuli.*) Palasāt.

Akmentiņš (*ātri pārskatot vēstuli*). To es zinu. Divīzijas komisārs man uzdeva jums personīgi pastāstīt par vēstules pamatcēloņiem. Ārkārtējā komisijā esot zināms, ka kontrrevolucionāras organizācijas nolēmušas pulkus vājināt, iesūtot viņos savus locekļus, bijušos oficerus. Protams, vispirms viņi mēģinās iespaidot mūsu mazāk noteiktos virsniekus. Ka tādi ir, to jūs, domāju, esat novērojuši.

Bērzis (*domīgi*). Tādā gadījumā lieta nopietna. Bet, cik es šinī ziņā varēšu palīdzēt, nezinu. Pie tam man pašam kā bijušam virsniekam var būt vēl dažas neskaidrības. Varbūt labāk būtu bijis, ja jūs mani neiepazīstinātu ar lietas sākumiem.

Akmentiņš. Par jums, biedri komandier, neviens nešaubās. Divīzijas komisārs ne velti lika jūs iepazīstināt ar šo jautājumu, kurš, pats par sevi saprotams, ir lielākais noslēpums.

Bērzis. Ka noslēpums, tas skaidrs. Ja varēšu, centīšos palīdzēt. (*Padomājis.*) Interesanti, kādā virzienā viņi mēģinās iespaidot?

Akmentiņš. Iepriekš grūti pateikt. Jādomā tomēr, ka vispirms spiedīs uz nacionālām jūtām. Var notikties, ka mēģinās izmantot pat tādu gadījumu kā nupat notikušo Brieža arestu.

Durvīs parādās Mazais.

Mazais. Biedri Akmentiņ, meklējam tevi kā adatu. Visi salasījušies un gaida.

Akmentiņš. Sapulces sākumu nolikām uz trijiem, bet tagad tikai pusē. Kādēļ šodien tāda steigšanās?

Mazais. Tad ne jau uz sapulci...

Bērzs. Nepaspēju jums pateikt. Mājas saimniece apvaino divizona strēlniekus pulksteņa zādzībā. Paši puīši izteica piekrišanu, ka Sivobušinas klātbūtnē jāpārmeklē. Es atļāvu un liku jūs pieaicināt pie pārmeklēšanas.

Akmentiņš. Nepatīkams gadījums. Vajadzēs viņas dzīvokli pilnīgi norobežot no mūsu telpām. Lai staigā pa sētas trepēm. Ejam. (*Aiziet.*)

Bērzs (*apsēžas pie galda, brītiņu padomā sevī*). Jauna loma. (*Lasa uz galda gulošos papirus. Pie durvīm klauvē.*) Iekšā!

Reilis (*ienāk*). Vēlu veselības, Eduard Petrovič!

Bērzs. Ā, Konstantinovs! Sveiki! (*Sniedz pienākušajam Reilim roku.*) Nu kā tad galu galā? Esat nolēmuši iestāties divizionā?

Reilis. Jūs esat nolēmuši mani pieņemt, Eduard Petrovič?

Bērzs. Domāju, ka man kā divizona komandieram tiesība vispirms dzirdēt no jums noteiktu atbildi.

Reilis. Šī tiesība pieder jums, Eduard Petrovič. Kā virsnieks jūs tomēr sapratīsat arī manu stāvokli. Nav patīkami iestāties darbā, ja jau pirms darba iesākšanas jāizjūt neuzticība.

Bērzs. Tā nebūt nav neuzticība. Jāievēro pastāvošā pieņemšanas kārtības formalitāte.

Reilis. Iepriekš formalitātes izpildīšanas man gribētos dzirdēt jūsu personīgo lēmumu.

Bērzis. Bet viņš var būt arī ne noteicošais. Jautājuma izšķiršanā piedalās komiteja.

Reilis. Tas nav no svara.

Bērzis. Tas ir — kā nav no svara? Gluži otrādi. Ļoti no svara. Es varu teikt, ka pieņemu, bet komiteja var būt citās domās.

Reilis. Un tomēr negribat teikt savu personīgo spriedumu.

Bērzis. Kāda tam nozīme?

Reilis. Ļoti liela, Eduard Petrovič. Tas, ka jūs nesakāt tūlīt, ir tomēr neuzticības pazīme. Kaut gan atturība un neuzticība ir visas latviešu tautas un ne tikai jūsu personīga pazīme.

Bērzis. Neuzticība — visas latviešu tautas pazīme? Kā jūs pie tāda slēdziena esat nākuši?

Reilis. Šis slēdziens, man liekas, ir vēsturiski pamatots.

Bērzis. Vēsturiski pamatots? Kā tad tā?

Reilis. Vēsturē jūsu tauta ir daudzkārt piekrāpta. Ņemsim kaut vai jūsu pulku formēšanu karā pret Vāciju. Tauta cerēja uz vācu jūga iznīcināšanu. Pulki kāvās varonīgi. Kaut kam — ne bez tieša vācu iespaida — izrādījās par vēlamāku šos varonņpulkus vienkārši izkaut, netuvinot tautu viņas lolotam mērķim.

Bērzis. Pieņemsim, ka tas tā bija. Bet vai tad no tā jau varēja izveidoties tautas raksturs?

Reilis. Es minēju tikai vienu gadījumu. Bet līdzīgu jūsu tautas vēsturē ir bezgala daudz. Domāju, nekļūdišos, ja teikšu, ka jūsu pulku lomu revolūcijā noteica ticība izcīnīt neatkarīgu Latvijas valsti. Bet tagad: Latvija okupēta, miers noslēgts bez kādām izredzēm uz neatkarību. Jūs droši vien zināt, ka Vācija nodomājuse dibināt Baltijā savu hercoga valsti?

Bērzis. Klausāties, Konstantinov! Kas jums par savādu īpašību? Mēs sarunājamies ceturto reizi, un

vienmēr jūs sarunas novirzāt pie Latvijas un latviešu jautājuma. Jūs varbūt domājat, ka es par šo jautājumu nekā nezinu, jeb jums ir paradums mīt cilvēkiem uz sāpīgākām varžacīm?

Reilis. Atvainojat, Eduard Petrovič. Nebūt nedomāju, ka jums šis jautājums svešs. Sāpināt arī nevēlos. Mana nelaime, ka es ļoti interesējos par latviešu tautu un dziļi viņu cienu.

Bērzs (*uzsverot, divdomīgi*). Es savukārt cienu atklātību. Ar mīklu minēšanu nenodarbojos. Ja gribat ko teikt, sakāt atklāti. Tādā veidā kā līdz šim mūsu sarunas uzlūkoju par izbeigtām.

Reilis. Atklāti? Labi, man ir ko jums teikt. Bet, lai jūs nedomātu, ka šī atklātība radusies tā, jums acis uzmetot, tad atļaujiet man pastāstīt jums jūsu paša biogrāfiju.

Bērzs (*izbrīnījies*). Manu biogrāfiju? Jūs zināt manu biogrāfiju?

Reilis. Jā, es zinu. Man bija ar viņu jāiepazīstas, lai zinātu, ar ko runāšu atklāti.

Bērzs. Sēstaties. (*Abi nosēžas.*) Interesanti! Laiks rit tik strauji, ka pašam sava biogrāfija patiešām var aizmirsties.

Reilis. Bet ne katram vēlams viņu aizmirst. Es varu iesākt?

Bērzs. Lūdzu.

Reilis. Atstāstīšu īsi. Dzimis esat Rīgā. Jūsu ģimene nepiederēja pie turīgām. Agri sākāt strādāt. Pateicoties savai enerģijai, beidzāt vispirms Rīgas mākslas skolu. Pēc tam Berlīnes ķeizarsko mākslas akadēmiju. Sapņojāt par mākslinieka karjeru. Bija arī izredzes, bet tad iesākās pasaules karš. Jūs iesauca. No sākuma kalpojāt gvardē, tad pārgājāt uz latviešu strēlnieku pulkiem. Par nopelniem kaujās jūs apbalvoja ar visiem četriem Jura krustiem un paugustināja par virsnieku. Kā virsnieks tikāt apbal-

vots vēl ar diviem Jura un daudziem citiem ordeņiem. Pēc balvām un izkalpotā laika tātad esat jau palkavnieks, Eduard Petrovič?

Bērzs. Jā. Biogrāfiju jūs zināt. Bet kas tad ar to ir teikts?

Reilis. Ar to ir teikts, ka jums nav jāiet pa to ceļu, pa kuru tagad ejat.

Bērzs (*ironiski*). Saprotu. Jāiet pa palkavnieka Brieža ceļu.

Reilis. Ir arī citi ceļi. Ne visiem jāatkārto palkavnieka Brieža kļūdas.

Ienāk Akmentiņš, Strautiņš, Pavasars un Sivobušina.

Akmentiņš. Pārmeklēšana izbeidzās bez rezultātiem.

Bērzs. Pilsone, tagad esat apmierināta?

Sivobušina. Eduard Petrovič! Es nesaprotu, bet viņam vajaga še būt. Tagad tāda nekur nevar dabūt pirkt. Es esmu slims cilvēks. Man ļoti vajadzīgs barometrs. Man jāzin, kad viņš krītas. Es nevaru iet laukā kurā katrā laikā un bojāt savu veselību.

Bērzs. Par visu to man nav jāzin. Brīdinu, ka nākošā reizē, ja vēl nepamatoti apvainosat, jums nāksies atbildēt. Turpmāk durvīm uz divizona telpām jābūt aizslēgtām. Staigājat pa otrām trepēm.

Sivobušina. Kādēļ man jāstaigā pa sētas trepēm? Jūs pievaldāt savus strēlniekus.

Pavasars. Kaut kas traks! Viņa arvien vēl dzied savu dziesmu.

Strautiņš (*Sivobušinai*). Strēlnieki parādīja jums visas vietas? Tamdēļ mūs vairāk neapvainojat.

Akmentiņš. Ejat, pilsone. Nekavējat mums laiku. Aizslēdzat savas durvis un pievaldāt mēli.

Sivobušina. Bet ko tad...

Pavasars (*virza viņu uz durvīm*). Ko tad, ko

tad... Sēdi istabā uz kastes ar lietussargu — barometra nevajadzēs. (*Aiziet.*)

Akmentiņš. Biedri komandier, iesim uz sapulci.

Bērzs. Ejat vien. Es tūlīt. Man vēl daži vārdi jāparunā ar biedri Konstantinovu. Atceraties, eseru sacelšanās laikā Mazais viņu bija aizturējis. Grib iestāties divizionā.

Reilis, kurš pa sarunu laiku ir piecēlies un atgājis pa labi, paklanās pret Akmentiņu.

Akmentiņš (*Reili aplūkojis*). Atceros. (*Mirkli pārdomājis.*) Labi. Iešu. (*Bērzam.*) Vēlāk atnāksat?

Bērzs. Jā.

Akmentiņš aiziet.

Reilis (*smejas*). Barometrs krītas!

Bērzs (*drusku uztraukti*). Jūs smejaties! Domājat, tik un tā nozaguši? Maldāties! Var gadīties, ka ir iesmērējies kāds nelietis, bet strēlnieki vispārīgi ar tādām lietām nenodarbojas.

Reilis. Eduard Petrovič! Velti uztraucaties! Es nebūt tā nedomāju. Man nav ne mazākā iemesla neticēt. Jūsu apgalvojums mani ļoti iepriecina. Tas nozīmē, ka ir disciplīna, un disciplinēts karaspēks tagadējās Krievijas apstākļos ne ar ko nav atsverams. Jautājums tikai, kā rokās viņš atrodas. Par barometru es tāpat... Man iepatikās tās pilsones izteiciens, ka viņai jāzin, kad barometrs krītas. Politikā vēl vairāk no svara zināt, kad barometrs krītas.

Bērzs. Un jums šāds barometrs jau rokās?

Reilis. To es negribu apgalvot. Tomēr es atrodos visciešākos sakaros ar ļoti plašām sabiedriskām aprindām. Līdz ar to izmaiņas politiskā atmosfērā man vieglāk uztveramas nekā jums, kas ierobežojaties sava divizona rāmjos.

Bērzs. Tātad gribat būt priekš manis savā ziņā par politisku barometru?

Reilis. Kamdēļ gan arī ne, ja jūs no šī pakalpojuma neatteiktos?

Bērzis. Ko tad jūs galu galā ar visu to gribat teikt?

Reilis. Es gribu teikt, ka ne latviešu tautas, ne arī jūsu personīgais liktenis nav izšķirami pie tā saucamās proletariāta diktatūras. Savas varas uzglabāšanas labad komunisti ne pirkstiņu nepacels, lai palīdzētu jums iegūt neatkarīgo Latviju. Uzvarēs Vācija, latvju tautas kā nācijas nāve neizbēgama.

Bērzis. Bet var taču būt cita iespējamība.

Reilis. Jā. Uzvarēs sabiedrotie. Bet vai tad jūs domājat, ka viņi aizmirsīs latvju pulku lomu, kas pašlaik var tikt uzskatīta vienīgi kā kavēklis Vācijas sakaušanā? Jādomā, ne. Ir tikai divi ceļi: vai nu nacionālās brīvības zaudēšana, vai cīņa pret lielniecismu, pret Vāciju, kopā ar sabiedrotiem. Viens no viņiem jāizvēlas.

Bērzis (*domīgs, cieši raugoties Reili*). Tas viss varbūt arī tā ir. Bet kāda nozīme šīm dažādajām organizācijām, kuras iedomājas, ka cīnās pret lieliniekiem, bet kurās nav ne disciplīnas, ne vienotas idejas, ne spēka, uz kura balstīties.

Reilis. Jūsu rokās pa daļai ir reāla spēka vadība. Bads un saimnieciskais sabrukums pastiprinās, barometrs krītas, un šī spēka vadība var pāriet visā pilnībā mūsu rokās, ja jūs saistīsiet ar organizāciju, kura spējīga atbalstīt ne tikai ar tukšu pļāpāšanu.

Bērzis. Bet kur tad ir šāda organizācija, ja es varu jautāt?

Reilis. Atļaujiet man tieši neatbildēt, iekams es nebūšu saņēmis no jums noteiktu atbildi. Viens, ko es varu paziņot, ir tas, ka spēki, uz kuriem balstās organizācija, stāv ārpus Krievijas robežām. Domāju, sapratīsiet. Tagad jums jāsaka savs noteicošais vārds.

Bērzis. Noteikti neatbildēšu. Vienam tādā ziņā

nav nozīmes. Jāpārdomā. Jāiepazīstas ar savu kolēģu domām. Tuvāk jāieskatās arī strēlniekos. Galu galā no tā, uz kuru pusi viņi pagriezīsies, atkarājas jautājuma izšķiršana. (*Bridi apraujas, it kā vārdus meklēdams domas turpināšanai. Spēji atveras durvis, un pa viņām līdz pusei parādās Auns.*)

Bērzis. Ko jūs meklējat?

Auns (*apmulsis*). Es gribēju... telefonu pārbaudīt.

Bērzis. Pārbaudīsat vēlāk.

Auns aiziet.

Reilis. Vai mūs nevarēja noklausīties?

Bērzis. Ja viņš būtu klausījies, tad durvis neatvērtos.

Reilis. Pareizi. (*Glaimojoši.*) Jums ir, rupji sakot, apķērība, kura tik ļoti vajadzīga mūsu darba apstākļos. Pārdomājat, Eduard Petrovič. Iepazīstaties ar savu kolēģu domām. Nav par sliktu arī tuvāk izpētīt strēlniekus, kaut gan es domāju, ka pie zināmas situācijas strēlnieki jums sekos.

Bērzis. Pārdomāšu. Varbūt pēc dienām trim četrām pienāksat. Tad varēsim runāt pilnīgi noteikti.

Reilis. Labi. Tikai mana ierašanās divizona štābā uz priekšu nebūs vēlama. Labāk norunāsim sastapšanos kādā kafejnīcā.

Bērzis. Neiebilstu. Nosakāt vietu un laiku.

Reilis. Teiksim, divdesmit pirmā, pulksten astoņos vakarā kafejnīcā «Tramble». Nosēžaties kādā vientuļākā stūrī un gaidāt.

Bērzis. Labi.

Reilis. Tātad pārdomāsat un dosat divdesmit pirmā atbildi?

Bērzis. Jā.

Reilis. Uz redzēšanos, Eduard Petrovič.

Bērzis. Uz redzēšanos.

Kad Reilis tuvojas durvīm, pa viņām ienāk Mazais, Pavasars un Eglīts. Mazais atraujas, nepatīkami pārsteigts. Reilis nostājas, palaiž strēlniekus garām un tad iziet.

Eglīts (*paklusām Mazajam*). Runā nu!

Mazais uztraukts no sastapšanās ar Reili. Klusē.

Pavasars (*Mazajam*). Ūdeni mutē esi ieņēmis? (*Bērzam.*) Mēs pie jums, biedri komandier.

Eglīts (*Mazajam*). Runā!

Mazais (*Pavasaram*). Ūdeni. (*Bērzam.*) Sapulcē pieņēmām rezolūciju. Ja jūs būtu bijuši, tad varētu teikt, ka, visiem piedaloties, rezolūcija pieņemta vienbalsīgi vai ar... tas ir, mēs atnācām apjautāties, kā jūs... Es nolasīšu.

Pavasars. Klāj vaļā!

Bērzs. Nolasāt!

Mazais (*lasa tekoši, tikai vietām apstājas rok-raksta izprašanai*). «Starptautisko imperiālistu štiki no visām pusēm apdraud Padomju republiku. Viņi (*paskaidrojoši*) — tas ir, buržuji — liek beidzamo kārti, viņi iet ciņā uz dzīvību un nāvi. Arī iekšējie atklātie un maskotie kontrrevolucionāri, redzēdami palīgus no ārienes, uzsāk karagājienu pret darba tautas padomju varu...» (*Paskatās, ka vēl daudz jālasa, sāk steigties.*)

Bērzs. Pašam vajaga iemācīties rezolūcijas rakstīt, tad vieglāk varēs lasīt.

Mazais. Iemācīšos. (*Lasa steidzoties.*) «Mēs, latvju divīzijas vieglās artilērijas divizona strēlnieki un komandieri, noklausījušies biedra Akmentiņa ziņojumu par Maskavā atklāto kontrrevolucionāro organizāciju darbību, kurās līdzdalību ņēmuši bijušie latvju strēlnieku pulku virsnieki-dezertieri un viņu starpā arī palkavnieks Fr. Briedis...»

Eglīts (*pārtraucot*). Visu nolasīt iznāk par garu. Lieta vienkārša, biedri komandier. Mēs sakām: kas pret padomju varu, no iekšienes vai no ārpuses, un kas arī viņš nebūtu, to vajaga... (*Apraujas, vārdu meklēdams.*)

Pavasars. Izkūpināt.

Mazais (*atviegloti*). Pareizi. Nu, kā tad jūs, biedri komandier, pievienojaties rezolūcijai vai... tas ir, piekrītat?

Bērzis. Es? (*Mirkli lūkojas uz strēlniekiem, tad paceļ roku it kā balsodams.*)

Mazais (*iepriecināti, ar izbrīnu lūkojas uz Bērza roku un seju. Pavasars iegrūž viņam sānos*). Vienbalsīgi!

Priekšgars

OTRAIS CĒLIENS

Pirmā aina

Kafejnīca «Tramble» Puķu bulvārī. Pa kreisi redzams estrādes stūris. Vidū palmas, aiz palmām zāle ar publiku. Priekšplānā pa kreisi un pa labi, kā arī vidū galdiņi.

Priekškarām paceļoties, nomalē sēd un sarunājas Irina Karpovna un Kruglovs. Vidū dziļāk aiz palmām strēlnieki, kuri no sākuma nav redzami.

Kruglovs. Jā, Irina Karpovna, idiotisks laikmets.

Irina Karpovna. Ak, labāk nerunājiet, Ivan Sergejevič. Tā nav dzīve, bet murgi.

Kruglovs. Tiesa, Irina Karpovna. Kad labi padomā, sviedri pil nomodā.

Irina Karpovna. Drīzi visi būsīm ubagi. Es jau sen vairs nesaņemu pensiju.

Kruglovs. Kas tagad ievēros pagātnes nopelnus. Ģenerāļa atraitne pēc šī laika jēdziena — noziedz-niece. Vajadzēja paredzēt, Irina Karpovna, un apprecēties ar kādu... katordznieku.

Irina Karpovna. Jau tā pietiek, bet jūs vēl, Ivan Sergejevič...

Kruglovs. Nepārprotat, Irina Karpovna. Tāda ir tā mūsu jautrība: pašiem par sevi jāsmejas.

Irina Karpovna. Šausmas. Nesaprotu, kādēļ klusē mūsu jaunatne — virsnieki.

Kruglovs. Jaunatne nošļukusi. Ir pat tādi, kuri nekaunas līst pie lieliniekiem.

Irina Karpovna. Mans dievs, tad jau nav pat cerību, ka viss tas kādreiz beigsies?

Kruglovs (*klusāk, noslēpumaini*). Bet mūs, vecos, jūs pavisam aizmirstat, Irina Karpovna?

Irina Karpovna. Jūs? Es vienmēr ticēju, ka jums ir īsta kareivja daba.

Kruglovs. Pateicos, jūsu vārdi man dara lielu prieku. Kaut kas taču jādara arī mums. Lieliniekus pašlaik frontē spiež no visām pusēm. Vai tad mēs lai dīkā stāvētu!

Irina Karpovna. Lai dievs dod! Kaut gan esmu tikai sieviete, tomēr visu, kas vien manos spēkos...

Kruglovs (*skūpstā roku*). Lielā, skaistā krievu sievietes sirds vēl nav miruse. Arī priekš jums atradīsies darbs.

No labās puses ienāk Saša un divas dāmas.

Saša. Vienīgais naktslokāls, kas atvērts visiem cauru dienu un nakti. Manas trīskārtīgi cienījamās un trīskārtīgi dārgās, lūdzu... (*Apsēstas pie galdiņa, aizdedz papirosu. Pauze.*)

S a š a (*galanti*). Ar ko manas dāmas vēlas atspirdzināties? (*Uz ofianti.*) Jaunkundz!

P i r m ā d ā m a. Es labprāt vēlētos tasi īstas Mokas kafijas.

S a š a. Jaunkundz, jaunkundz!

O f i c i a n t e (*steidzīgi*). Ko vēlaties, kungi?

S a š a. Dodat trīs tases īstas Mokas kafijas.

O t r ā d ā m a. Un pīrādziņus ar zafti.

O f i c i a n t e. Kafija ir, tikai ne Mokas.

S a š a. Kāpēc nav Mokas?

O f i c i a n t e. Labi vēl, ka tāda... Drīz tās pašas var aptrūkt... Liksat pasniegt?

S a š a. Nu, labs ir. Tikai ātrāk. (*Uz dāmām.*) Kādā strupceļā mēs iedzīti, briesmas. Vairs nav pat īstas Mokas kafijas.

P i r m ā d ā m a. Saša, es tevi tomēr pēdējā laikā vairs nesaprotu.

S a š a (*nevērīgi*). Ko tu teici?

P i r m ā d ā m a. Kā tu tā mierīgi vari uz visu noskatīties?

S a š a. Uz ko?

P i r m ā d ā m a. Nu, uz visu to, kas notiek apkārt.

S a š a. Ak uz to, ka mums jādzīvo ar cilpu kaklā un jādzer surogātu kafija?

O t r ā d ā m a. Bet Saša?! (*Skatās apkārt.*)

P i r m ā d ā m a. Kaut arī tā. Tu pēdējā laikā pret visu esi vienaldzīgs...

S a š a. Es neesmu muļķis. Krievija nav vairs glābjama. Un riskēt bankrotējušas firmas dēļ nav vērts.

O t r ā d ā m a. Agrāk no tevis tādas runas nedzirdēja.

S a š a. Ap Krieviju plēšas izbadējušies zvēri, kas paši gatavi viens otram rīkles pārkost. Lai kož, lai plēš, lai rij. Bet es negribu viņu nagos nokļūt.

O f i c i a n t e (*pasniegdama kafiju*). Atļaujiet... trīs tases kafejas un pīrādziņi.

S a š a (*uz dāmām*). Lūdzu... Revolūcija — tā ir stihija. Mesties viņas mutulī un dabūt galu — pateicos. Es labāk nolienu kādā nostūrī. Kā katra stihija dabā, arī revolūcija beigs trakot.

P i r m ā d ā m a. Un tad tu atkal izlīdīsi?

S a š a. Jā, tad es izlīdīšu. Un mierīgi dzīvošu tālāk...

P i r m ā d ā m a. Bet ja nu tas nebūs iespējams?

S a š a. Kāpēc gan ne? Es no dzīves nekā vairāk nevēlos kā mazliet naudas un dažus skūpstus.

O t r ā d ā m a. Mazliet naudas un dažus skūpstus. (*Smejas.*) Tikai? Tas ir interesanti, ka cilvēks var ar tik maz apmierināties.

Pa labi uznāk A u n s. Skatās visapkārt, vietu meklēdams.

Tad apsēstas pie vidus galdiņa. Pasūta ofīciantei glāzi tējas. Uz estrādes stūra parādās k o n f e r a n s j ē.

K o n f e r a n s j ē. Labvakar, mani kungi un manas dāmas! Atļaujiet priekšā stādīties: šīvakara konferansjē, liels optimists, kurš, par spīti visiem grūtiem laikiem, nekad nezaudē dzīvesprieku un omulību. Kamdēļ skumt, kamdēļ bēdāties, jo jau mūsu tautas lielākais filozofs, neaizmirstamais Kozma Prutkovs sen ir teicis:

Paiet vas'ras laiciņš silts,
Ziedi — salnas kosti.
Pistoli ņem junkurs Smits,
Grib viņš šauties nosti...
Junkur Šmit! vai tevim prāts!
Gan vēl zaļos lauki!
Atgriezīsies, goda vārds,
Vasariņa jaukā!

To pašu arī es saku: apdomājaties, bezprātīgie, nešaujaties un nekaraties. Goda vārds, vasara atgriezīsies. Atgriezīsies, es jums saku, kungi un dāmas.

Tāpēc būsim priecīgi, cik vispār cilvēks var būt priecīgs ar tukšu vēderu. Es jau klusēju, klusēju, neuztraucaties... kam vēderi pilni. Tātad mēs sākam. Pirmais mūsu šīvakara programmas numurs — vijoles solo. (*Aiziet.*)

Vijoles solo.

Otrā dāma. Kad es klausos šinī mūzikā, man vienmēr gribas raudāt.

Saša. Izraudies arī priekš manis.

Pirmā dāma. Saša, tevi var apskaust. Tu esi tukšs kā izdzerta kafijas tase, bez kādām idejām un tomēr vienmēr omulīgs...

Saša. Pēc idejām un tramvajiem nav vērts dzīties. Tie seko pēc katrām piecām minūtēm...

Otrā dāma. Nu, tagad nu gan to nevar teikt. Tagad uz tramvaju jāgaida stundām.

Saša. Cilvēks bez idejām vienmēr ir omulīgs. Pašreiz kārtīgam republikas pilsonim nedrīkst būt nekādu ideju. Papam tās bija, bet... (*Atmet ar roku. Paskatās uz Aunu, visi klausās mūziku.*) Beigsies karš... revolūcija. Atgriezīsies vasara. Jaunkundz, jaunkundz!

Oficiante (*pienākdama*). Ko vēlaties?

Saša. Vai tiešām bez šīs miežu zupas jums nekā vairāk nav?

Oficiante. Nē, kungi, nav. (*Atiet sāņus.*)

No kreisās puses uznāk Bērzs. Apsēžas pie galdiņa. Aizdedz papirosu, izvelk avīzi no kabatas, sāk to lasīt. Pienāk oficiante.

Oficiante. Ko vēlaties?

Bērzs. Lūdzu, glāzi tējas... un kūku. Jums ir kūkas?

Oficiante. Jā, lūdzu... glāzi tējas un kūku. Tūlīt. (*Aiziet un pēc laiciņa atnes prasīto.*)

Otrā dāma (*pieceļas, pieiet pie Auna, koķetējoši*). Ļoti atvainojos... Atļaujiet piesmēķēt.

Auns (*degošu papirosu pasniegdams*). Lūdzu, lūdzu.

Otrā dāma. Man liekas, mēs esam pazīstami.

Auns (*izbrīnējies*). Pazīstami? Goda vārds... nevaru atcerēties.

Otrā dāma. Hi... hi.. Vai drīkstu piesēsties?

Auns. Kāpēc gan ne.

Otrā dāma. Tad jūs mani neatceraties? Vai, kāds jūs... Nav labi aizmirst vecus paziņas.

Auns (*pūlēdamies atcerēties*). Jā, nav labi. Bet nūdien...

Otrā dāma. Atceraties... Šķērsielā...

Auns (*domādams*). Aha... Jā, jā... Tagad atceros... Tagad atceros... nu, zināt, toreiz iznāca ļoti nesmuki, negribas par to nemaz runāt. Jums bija pilnīgi taisnība.

Otrā dāma. Nu redzat. Es teicu... Bet jūs... tik rupji.

Auns. Tādi viņi ir, tie strēlnieki. Tas no ilgas karošanas.

Otrā dāma. Un dusmīgi.

Auns. Nu, tik dusmīgi jau nu viņi nav, kā izskatās.

Otrā dāma. Jūs — komandiers?

Auns (*stomīdamies*). M-m-m... jā... komisārs.

Otrā dāma (*koķetējoši*). Komisārs? Un jūs to pieļaujiet?

Auns. Redzat... no ilgas karošanas... disciplīna...

Otrā dāma (*šķelmīgi*). Nav labi, nav labi, biedri komisār. Nu, bet es piedodu. Es neļauņojos. Jūs tāds simpātisks, ne tāds kā tie citi. Tikai mazliet noguris. Laikam daudz darba?

Auns (*juzdamies glaimots*). Jā... Mans divizi-

ons, kurš labākais visā... viņam uzticēti svarīgi uzdevumi.

Otrā dāma. Svarīgi uzdevumi, jūs sakāt?

Auns. Jā... vienīgi zirgu trūkums baterijās ļoti apgrūtina mācību normālo gaitu...

Otrā dāma. Jums katru dienu apmācības?

Auns. Protams, tikai ar komandējošo sastāvu, kā par to... tas ir... raportā... stāvoklis nelabvēlīgs.

Otrā dāma. Es labprāt vēlētos tuvāk iepazīties ar latviešu strēlniekiem. Galu galā viņi nemaz tik briesmīgi nav, kā par tiem izrunāts.

Auns. Nu protams, nu protams. Bet atvainojat, vai drīkstu piesolīt... piedāvāt... Jaunkundz, jaunkundz! (*Pienāk oficiante, kurai Auns pasūta uzkodas.*)

Reilis (*uznāk noteiktiem soļiem, acīgi visapkārt skatīdamies. Pieiet pie Bērza galdiņa*). Atvainojos, šī vieta nav aizņemta?

Bērzs (*izlikdamies Reili nepazīstam*). Nē, lūdzu. (*Turpina lasīt avīzi.*)

Reilis. Pateicos. (*Apsēstas, pieskandina, uz ofi-
cianti.*) Lūdzu, pudeli limonādes.

Oficiante. Tūlīt. (*Aiziet.*)

Reilis. Es ļoti atvainojos. Kas šodien jauns avīzēs?

Bērzs (*nolikdams avīzi*). Nekas sevišķs... Cīņas austrumos, cīņas dienvidos, cīņas rietumos. Angļu desants ziemeļos virzās uz priekšu. Visu spēku mobilizācija utt., utt.

Reilis. Jā, stāvoklis arvien vairāk sarežģās. (*Klusāk, paskatīdamies sāņus.*) Mēs še varam būt puslīdz droši?

Bērzs. Domāju gan.

Oficiante (*pienes limonādi*). Lūdzu, pudele limonādes.

Reilis (*ielej un dzer, mazliet viebjas, skatās uz*

pudeli). Es gribētu dzirdēt jūsu domas... Vai esat izšķīries?

Bērzs (*brīdi klusē*). Jā...

Reilis. Ļoti patīkami dzirdēt.

Bērzs. Runāju ar kolēģiem...

Reilis. Nu, un...

Bērzs. Daudzi piekrit.

Reilis. Jūs sakāt... daudzi...

Bērzs. Jā, daudzi. Bet tikai ar vienu noteikumu.

Reilis. Līdzekļu jautājums? Tas šķēršļus neradīs!

Bērzs. Nē, ne līdzekļu jautājums.

Reilis. Bet kas tad?

Bērzs. Pagājušā sarunā jūs nekļūdījāties, teikdami, ka mūsu pulku lomu revolūcijā noteica ticība sasniegt neatkarīgu Latviju. Un tikai tad, ja tāda garantija būs, mēs nostāsimies pret saviem šīsdienas saimniekiem.

Reilis. Es jūs pilnīgi saprotu, Eduard Petrovič. Un droši jums varu teikt: šinī ciņā jums garantēta visaktīvākā palīdzība.

Konferansjē. Mani kungi un manas dāmas! Mūsu programmas nākošais numurs... Bet vispirms atļaujiet man jūs uzjautrināt ar vēsturiskām anekdotēm. Mūsu varenās valsts vēsture taču ir kļuvusi par anekdoti — kālab lai anekdote nekļūtu par vēsturi? Vakar pie manis ieradās manas mājas sētnieks. Tā un tā. Vai nevarot viņu pieņemt par aktieri vai arī iecelt par armijas un flotes virspavēlnieku... Es saku, ka viņa prasību nevaru izpildīt. Sak, man nav nekādas varas, visa vara padomēm uz vietām. Pie tam šaubos, vai šim tādi amati pa spēkam. Šis paliek nikns. Lielinieki visu spējot. Drīzi slēgto fabriku un veikalu vietā ārlietu komisārs atvēršot nošu magazīnu, bet tieslietu komisārs...

No zāles atskan griezīgi svilpieni, kliegzieni. Strēlnieki saceļ troksni un kliedz: «Nost kontrrevolūciju!»

Pavasars (*dodas uz konferansjē pusi*). Puikas, to taču nevar pieļaut. Ieberzīsim tam Jānim sāli aiz ādas.

Mazais (*viņam sekodams*). Ak tu sprukstiņš tāds...

Konferansjē. Bet mani kungi! Atvainojat...

Pavasars. Visi kungi aizsūtīti ielas tīrīt...

Mazais. Tu viens te vēl plāties kā tītars...

Kāds no publikas (*aplaudēdams*). Bravo, konferansjē, bravo. Ļoti asprātīgi. Lūdzam turpināt. Kas par cūcībām!

Konferansjē. Bet kungi... brīvā Padomju republikā...

Otrā dāma (*uz Aunu*). Biedri komisār, sakāt taču, lai viņi nejauc programmu.

Auns (*apjucis*). Jā... apmēram... apmierināties... Tikai mazs pārpratums.

Konferansjē. Mani kungi un manas dāmas! Vai jūs nevarētu pateikt, kā var runāt, zobus sakodis, muti aiztaisījis? Jūs tā varat? Nē? Es arī ne. Bet, lūk, šie kungi to vēlas... Un mēs mācāmies jaunu valodu, mēli zobos iekoduši, mācāmies burtot: Glavtops, Centroputra, Glavbums, Revkoms...

Rumčerodi un Vikžeļi,
Centropļenbežs, Domkombieds —
Ļauni gari tie vai veļi,
Ļaudis baida, ielās kliez...

Nākošā dziesma veltīta visiem, kas pazaudējuši dzimteni. Ārija no «Traviatas». Izpildīs operetes solists Arnolds Reihmanbergs, pie klavierēm Millija Pinks. (*Konferansjē aiziet.*)

Strēlnieki nomierinās, Pavasars ar Mazo nozūd pa labi.

Reilis. Atzīstaties, Eduard Petrovič, tomēr mazliet nekulturēli.

Bērzis. Jūs par strēlniekiem?

Reilis. Jā. Tas nav džentlmeniski.

Bērzis. Bet man patīk. Lieliski. Par maz viņi dabūja.

Reilis. Es jūs nesaprotu.

Bērzis. Nu kā ne! Ko viņi iedomājas, mutes varoņi, gānīties par strēlniekiem. Ciest es nevaru tādu publiku. Nedomāju, ka jūsu organizācija mēģinātu rast atbalstu šādos ļaudīs. Ja tā, tad es kategoriski atteiktos.

Reilis. Eduard Petrovič, nu protams, ka ne. Mēs esam mazliet viens otru pārpratuši. Jo patīkamāk tāpēc pilnīgi saprasties...

Saša. Tikko neiznāca saķeršanās. Ir gan kašķīga tauta.

Pirmā dāma (*errīgi*). Ne tādi noplukuši trušu tēviņi kā tu... Viņi te ceļ skandālu, bet tu sēdi kā miets.

Saša. Un tu domā — man vajadzēja mesties tiem virsū? Tā būtu gluži velta varonība.

Pirmā dāma. Uz kuru tu tomēr neesi spējīgs.

Kruglovs. Jūs redzējāt?

Irina Karpovna. Šausmas! No kurienes viņi tādi uzklīduši? Senāk samojedus, mongoļus un latviešus rādīja tikai panoptikumos. Tagad tie Kremli apsargā lielniekus.

Kruglovs. Jā, Kremli. Krievu tauta neaizmirsīs sava svētuma apgānīšanu. Simtkārt atmaksās, simtkārt.

Irina Karpovna. Pakārt viņus par maz.

Kruglovs (*skūpst roku*). Jūs esat varone, Irina Karpovna.

Atskan dziesma: «Vai tev neilgojas sirds redzēt tālo dzimteni...»

Bērzis. Konstantinova kungs, atļaujiet man jums vienu jautājumu.

Reilis. Lūdzu!

Bērzis. Kamdēļ šim tik riskantam pasākumam jūs izvēlējāties tieši mani?

Reilis. Jūsu jautājums pilnīgi dibināts. Negribu jums glaimot, Bērza kungs. Mūsu uzmanību jūs saistījāt ar savu apbrīnošanas cienīgo enerģiju, uzstājību, stingrību. Jums liela autoritāte starp saviem kolēģiem un strēlniekiem un uzticība pie varas vīriem. Mums tādi cilvēki vajadzīgi. Ceru, nebūsim maldījušies.

Bērzis. Redzēsim.

Reilis. Tuvākās dienās es jūs iepazīstināšu ar mūsu organizācijas vadošo personu.

Bērzis. Vai drīkstētu zināt, kas ir šī persona?

Reilis. Drīzi to dabūsat zināt. Pašreiz dažu formēlu iemeslu dēļ vēl nevaru teikt.

Bērzis. Labi.

Reilis. Arī mums sīkāk iepriekš jāaprunājas. Kad jūs to varētu?

Bērzis. Kad atzīstat par izdevīgāku.

Reilis. Pateicos. Bez tam no jūsu puses jau tagad būtu ļoti vēlamī daži pakalpojumi.

Bērzis. Kādi?

Reilis. Vairāk informatīva rakstura. Vajadzētu noskaidrot, vai pie Rogožskas vārtiem atrodas angļu konstrukcijas baterijas, cik un kādas?

Bērzis. Un vēl?

Reilis. Uzzināt, vai patiešām pie Mitkovas stacijas stāv ešelons ar zeltu un kredītbiletēm. Starp citu, to apsargājot septiņi simti latvju strēlnieku. Ja tas tā, vajadzēs spert soļus, lai šis zelts nepazustu. Un, beidzot, vēlams nodibināt sakarus ar Petrogradas latviešiem.

Bērzis. Tas viss?

Reilis. Sākumam pietiks.

Bērzs. Šos uzdevumus, izņemot pēdējo, esmu spiests noraidīt.

Reilis (*mazliet pārsteigts*). Bet kāpēc, Eduard Petrovič?

Bērzs (*ar uzsvaru*). Tie ir sīkumi. Bet ar sīkumiem es nemīlu nodarboties...

Konferansjē. Mēdz teikt, ka dzejnieks savas jūtas izsakot ar spalvu, suns ar asti, bet konferansjē ar mēli. Nākošā numura izpildītājs tās izteiks ar plēšām. Bajānists Zadrigins.

Reilis. Bet tagad atļaujiet... (*Izvelk slepus paciņu no krūšu kabatas.*) Līdzekļi būs vajadzīgi...

Bērzs (*kategoriski, noraidoši*). Nevar būt ne runas. Mūsu ideja...

Reilis. Nu pats par sevi saprotams. Es apvainotu, ja iedomātos, ka jūs, kas savas izpostītās dzimtenes atsvabināšanas ideju stādāt par visu augstāk, būtu kaut kādi materiāli ieinteresēti.

Bērzs. Pareizi. Tāpēc pilnīgi lieki un nevajadzīgi...

Reilis. Bet taisni tāpēc nav lieki un ir vajadzīgi... Es nedomāju jums personīgi. To priekš visiem, tikai ne priekš jums. Par jums mēs vēl parunāsim atsevišķi. (*Vēl turpinās paklusa saruna starp Reili un Bērzu, pēc kam Reilis paklanās un aiziet, atstādams paciņu uz galda.*)

Konferansjē. Mani kungi un manas dāmas! Starp jums es redzu latviešu strēlniekus, Kremļa sargus. (*Strēlniekos atkal troksnis.*) Kungi, neuztraucieties. Es ne par jums... Lūdzu cienību, es runāšu par cūkām...

Pavasars. Ak tu žmogs! Tas taču par traku, puikas. Diezgan, pietiek! (*Kāds strēlnieks mēģina viņu nomierināt.*) Laid... ko viņš iedomājas, aiztikt strēlniekus...

Mazais. Tā tās lietas neiet. Mūlāps tāds! Sakod mēli zobos.

Skaļa balss: «Smērē!» Saceļas atkal troksnis. Konferansjē mēģina kaut ko teikt.

Pavasars. Gribi dabūt pa binzolēm? (*Sagrābj konferansjē, sakrata to un pagrūž.*)

Balss no publikas. Te ir Krievija. Krievu tautas zeme. Neplātāties.

Sarkanguards. Es pats esmu krievs. Zinu, kas un kā. Tamdēļ man gribētos tev pateikt vienu īstu krievu vārdu... Nu... uzspļaut. (*Uz strēlniekiem.*) Es jau jums, draugi, teicu, kas un kā te ir. Buržuji vien salasās...

*Caur kafējnīcas troksni dzirdama uz ielas dziesma:
«Смело, товарищи, в ногу.»*

Mazais. Re, kā maršē Sarkanā Armija! Lūk, kur īstā Krievija un krievu tauta. Jūs — Krievijas grabažas. Puikas, ejam prom, ko mēs te. Lai pīkst tās žurkas. Gan viņas nosprāgs.

Mazais, Pavasars, Sarkanguards un daži strēlnieki aiziet, dungodami līdz no ielas dzirdamās dziesmas motīvu. Kad strēlnieki sāk doties uz izeju, Bērzs paņem paciņu un aiziet pa kreisi.

Priekškars

Otrā aina

Sūtņa Kokarta kabinets, grezni ierīkots. Vidū rakstāmgalds, uz tā rakstāmlietu piederumi, dažādi papīri, telefons. Pa labi dīvāns. Pie sienām gleznas un Krievijas karte.

Priekškaram paceļoties, ienāk Kokarts, aiz viņa — kalpone.

Kokarts. Baroneses vēl nav?

Kalpone. Nē, ser.

Kokarts. Ja baronese atnāk, lūdzat viņu uzgaidīt bibliotēkā.

Kalpone. Labi. Pēc tam jums paziņot, ser?

Kokarts. Jā. Tikai paziņojat... nu jūs saprotat... Pie manis būs daži kungi. Pēc tam sagatavojat šampanieti... piecām personām.

Kalpone. Tiks izpildīts, ser. (*Kalpone aiziet. Kokarts pieiet pie galda, brīdi padomā, tad paņem telefona trūbiņu.*)

Kokarts. 4-32-18. Jā... (*Klausās mierīgi, pēc tam, it kā kaut ko izdzirdis, uzmanīgi, izbrīnējies.*) Kas pie telefona? (*Pauze.*) Aha! Palūdzat baronesi. (*Pauze.*) Slima? (*Pauze.*) Baronese jautā, kas zvana? Pasakāt — viņas... bērniņas draugs. (*Pauze.*) Mans uzvārds? Priekš kam tas vajadzīgs? Baronese zin. Ko? Kas? (*Uztraukts, nesaprašanā noliek trūbiņu.*) Ko tas nozīmē?

Kalpone (*ienākdama*). Kapteins Reiļa kungs.

Kokarts. Aicināt!

Kalpone iziet un pēc mirkļa ielaiž Reili.

Reilis (*izturas pret Kokartu kā priekšnieku*). Man tas gods, ser.

Kokarts (*sniedz roku*). Sveiki, kapteiņa kungs. Jūs ar palkavnieku Bēzru runājāt?

Reilis. Jā, ser. Atļaujiet man vispirms paziņot par citu blakus jautājumu.

Kokarts. Klausos, kapteiņa kungs.

Reilis. Nupat Čeka arestējusi baronesi Kleindorf. Jūs laikam zināt, ser, ka baronese tika daudzinauta par vācu spiegu.

Kokarts (*uztraukumu un pārsteigumu valdīdams*). Priekš kam man tas sevišķi jāzin, kapteiņa kungs?

Reilis. Piedodat, ser. Neuzskatāt par apvainojumu, ka esmu spiests pieskarties jūsu personīgai

dzīvei. Es esmu kareivis, un viņa karaliskās majestātes sūtņa gods man jāšargā. Tikai tamdēļ iedrošinos brīdināt. Iet baumas, ser, ka starp jums un baronesi Kleindorf pastāvot... intīmas attiecības. Baronese...

Kokarts (*pārtraukdams Reili*). Pateicos, kapteiņa kungs. Jūsu rūpes par mani dara jums godu. Tikai šoreiz tās pilnīgi liekas. Es baronesi nepazīstu. Ieteicu turpmāk baumām nepiegriezt vērību.

Reilis (*jūtams, ka viņš Kokartam netic*). Ļoti priecājos, ka baumas ir tikai baumas. Vēlreiz piedod, ser. Mīlestība pret dzimteni un cieņa pret jums spieda mani aizskart šo nepatīkamo jautājumu.

Kalpone (*ienākdama*). Renāra kungs.

Kokarts. Lūdzat. (*Uztraukumā staigā pa kabinetu. Kalpone ielaiž Renāru.*)

Renārs. Sveiki, sūtņa kungs.

Kokarts. Sveiki, konsula kungs. (*Iepazīstina ar Reili.*) Kapteinis Reīla kungs.

Renārs. Ar kareivjiem vienmēr patīkami sastapties.

Kokarts. Lūdzu, sēstaties!

Renārs. *Grande merci*. Ar lielām grūtībām tiek pie jums. Kā caur dzeloņdrātīm.

Kokarts. Jā?

Renārs. Uzdūros patruļām. Kaut ko tvarstija, kaut ko meklēja...

Kokarts. Tā tagad ikdienišķa parādība, Renāra kungs. Vai tad viņi arī jūs aizturēja?

Renārs. Aizturēja. Es aizrādiju, ka Krievijā ārzemju konsuliem eksteritorialitātes tiesības vēl nav atņemtas. Zināt, ko viņi man pateica?

Kokarts. Varu iedomāties.

Renārs. Nē, jūs nevarat iedomāties. Neviens kultūrēls cilvēks to nevar iedomāties. Kā jums patiktu,

ja kāds tips jums familjāri uzbrēktu: «Ja tu muti neturēsi, es tev mēli caur pakausi izraušu!»

Kokarts. Kaut kas neticams! Barbari! Nu un tālāk?

Renārs. Lai rādot dokumentus. Parādiju.

Kokarts. Palaida?

Renārs. Jā, palaida. Tikai kāds vēl nokliedza: lai taisoties, ka pazūdot. Isti bandīti! Ak, Krievija! Ko viņi dara ar Krieviju!

Kokarts. Jā, Renāra kungs. Stāvoklis jo dienas paliek drausmīgāks. Pilnīgs haoss.

Renārs. Ko viņi dara ar Krieviju! Frančiem ir paruna: ja tikai būtu medus, mušas pieliptu bez gala. To mušu nu arī saviesies bez gala.

Kokarts. Arī priekš mušām atnāk rudens, un tad viņas sāk sprāgt.

Renārs. Asprātīgi. Jūsu vārdi man liek domāt, ka iesāktais darbs veicas.

Kokarts. Jūs nemaldāties. Drīzi vajaga ierasties palkavniekam Bērzam. Tamdēļ es jūs uzaicināju, lai varētu apspriest vairākus svarīgus jautājumus.

Renārs. Lieliski. Bet sakāt — vai šim palkavniekam var uzticēties?

Kokarts. Konsula kungs, vārdiem mēs neticam. Kapteiņa kungs ar palkavnieku Bēzū ir daudz nodarbojies.

Renārs. Atvainojat, sūtņa kungs. Es negribu, lai jūs manus vārdus pārprastu. Mani vienkārši moca ziņkārība. Visa šī lieta ir tik apbrīnojama, ka gluži neviļus rodas vēlēšanās iepazīties ar sīkumiem.

Kokarts. Kapteinis varēs jūsu ziņkārību apmierināt. Viņš ir darba praktiskais darītājs.

Reilis. Konsula kungs lietu uzskata par apbrīnojamu tikai tādēļ, ka arī viņš ir saindēts no uzskata par latvju virsniekiem un strēlniekiem kā padomju varas karstākiem piekritējiem.

Renārs. Nē, kapteiņa kungs, tā es nebūt nedomāju. Bet es nezinu, vai palkavnieks mūs vienkārši nepiekrāps.

Kokarts pa Renāra un Reiļa sarunas laiku staigā pa istabu.

Reilis. Absolūta garantija nepastāv. Bērzam jau no sākuma diendienā tiek uzmanīgi sekots, konsula kungs. Cilvēks, kurš domā piekrāpt, slēpj daudzreiz pat sīkumus. Palkavnieks Bērzs līdz šim neko nav slēpis. Pat ne to, ka apmeklē Čeku. Visas ziņas, ko viņš sniedz, vienmēr sakrīt ar novērošanas rezultātiem.

Renārs. Tā ir cita lieta.

Reilis. Vēl vairāk, konsula kungs. Domstarpību gadījumos palkavnieks ļoti atklāti un ietiepīgi aizstāv savus ieskatus. Tā nemēdz darīt tie, kuri krāpj.

Kokarts. Pēc visa tā jums liekas, ka palkavniekam var uzticēties?

Renārs. Sūtņa kungs, jūsu pārlicība, arī bez nupat dzirdētā, vienmēr ir bijusi pilnīgi pietiekoša priekš manis. Bet ko tad galu galā šis palkavnieks un viņa kolēģi prasa par savu pakalpojumu?

Kokarts. Ne visai daudz. Vakar es sarunājos ar palkavnieku Bērzu, un, lūk... *(Pieiet pie kartes un uzliek ikšķi uz vietas, kur atrodas Latvija. Renāram.)* Paraugāties.

Renārs *(pie kartes piegājis)*. Nesaprotu.

Kokarts. Sabiedrotiem kopēji jāgarantējoš iespēja uz zemes pleķa, kas zem mana pirksta, nodibināt patstāvīgu valsti — Latviju.

Renārs. Patstāvīgu valsti? Komēdija. Labi, ja pietiek teritorijas krietnam vīna dārzam.

Kokarts *(mazliet ironiski)*. Vīnogas tur neaug un ar vīna rūpniecību nebūs iespējams nodarboties.

Renārs *(tādā pašā tonī kā Kokarts)*. Bet toties

cūkas barojas bekonam. Mežu daudz. (*Mirkli zīmīgi paraugās viens uz otru.*)

Kokarts. Tātad, konsula kungs, ja mēs gribam gūt panākumus, vajadzēs garantēt.

Renārs. Šinī jautājumā man nav valdības direktīvu, sūtņa kungs.

Kokarts. Mēs garantēsim tādos apstākļos, kad sevišķa nozīme tam nebūs jāpiešķir. Tāpēc domāju, ka tas nav tik svarīgs jautājums, lai rastos domstarpības.

Renārs. Pie šādas jautājuma nostādnes, protams.

Kokarts. Vilcināties un gaidīt ilgāk nav iespējams.

Renārs. Piekrītu sūtņa kungam. Jūs droši vien zināt, ka krievu aprindas, pat inteligence, sāk orientēties uz Vāciju. Priekš mums tā pārāk bīstama parādība.

Kokarts. Tas pareizi. Vācijai jau sāk ziedēt vaigi. Viņa ēd Ukrainas maizi. Ir pienācis laiks, kad drošāku līdzekļu pielietošana kļūst pilnīgi neizbēgama, lai izšķirtu Krievijas iekšējās problēmas un atjaunotu pretvācu fronti.

Renārs (*pret Reili, kurš visu laiku stāv un klausās sarunā*). Jūs, kapteiņa kungs, domājat, ka latviešu strēlnieki pēc zināmiem notikumiem Krievijā uzstāsies pret Vāciju?

Reilis. Nešaubos, konsula kungs. Latvieši arvien ir nīduši vāciešus. Viņiem savstarpēji vēsturiski rēķini.

Renārs. Lieliski.

Reilis (*paraudzījies pulkstenī, Kokartam*). Atļaujiet man aiziet, ser. Palkavniekam Bērzam pēc dažām minūtēm vajaga ierasties norunātā vietā.

Kokarts. Lūdzu.

Reilis aiziet.

Renārs. Kapteinis, liekas, ļoti apdāvināts, spriežot pēc viņa darbības rezultātiem.

Kokarts. O, jā. Angļu skola. Viņš zin visu, un nav tādas vietas, kur neiespiestos. Brīžam liekas pat par plašu viņa vispusība.

Renārs. Tā ir šāda tipa cilvēku neizbēgama īpašība.

Kokarts. Es gribu vērst jūsu uzmanību, konsula kungs, uz vienu ļoti svarīgu apstākli.

Renārs. Ar vislielāko patiku uzklausīšos jūs, sūtņa kungs.

Kokarts. Iekšējais apvērsums Maskavā bez sabiedroto spēku atbalsta no ziemeļiem var izbeigties ne ar tādām sekām, kā mēs to vēlamies. (*Pieiet pie kartes, Renārs viņam seko.*) Ja sabiedroto spēki varētu savienoties ar Maskavu, tam būtu izšķiroša nozīme.

Renārs. Atvainojat, sūtņa kungs! Jūs iepazināties ar palkavnieka de Grave plānu?

Kokarts. Jā, konsula kungs. Palkavnieka plāns sakrīt ar manu plānu. Nevajaga tomēr aizmirst, ka lieliniekiem bez latviešu pulkiem ir vēl citi spēki, kuri prot kauties. Cerēt uz to, ka jau pirmajā brīdī latviešiem jo plaši pievienosies pretlielinieciskie spēki, diezgan apšaubāmi.

Renārs. Jā, Krievija ir lāču midzenis. Franču paruna saka: «Piedzērušais izgulēsies, bet muļķis nekad.» Krievu tauta arī nekad neizgulēsies. Ja mēs viņu neuzmodināsim, viņa miegā sapūs.

Kokarts. Ļoti pareizi. Tādēļ, ceru, jūs piekritīsat, ka sacelšanās brīdī sabiedroto spēku uzbrukums no ziemeļiem jāpastiprina.

Renārs. Protams. Protams. Pret to nav ko iebilst.

Kokarts. Mana valdība ir jau ļoti daudz ziedojusi cīņas sekmēšanai ziemeļos. Tuvākā nākotnē papildināt spēkus nebūs iespējams. Esmu pārliecināts,

ka jūs, konsula kungs, vērsīsāt savas valdības uzma-
nību spēku palielināšanas nepieciešamībai. Ziemeļu
ekspedīcijas ideju jūsu republikas valdība arvien ir
jo dedzīgi aizstāvējusi.

Renārs (*juzdams, ka Kokarts viņu nostādījis ne-
veiklā stāvoklī*). Jā, sūtņa kungs, demokrātiskās re-
publikas valdība ir šo ideju aizstāvējusi un arī da-
rījusi visu iespējamo tās realizēšanai. Mūsu spēki
piedalās ziemeļu ekspedīcijā.

Kokarts. Atvainojāt, bet viena kuģa ekipāžas
pārāk par maz.

Renārs. Atvainojāt mani savukārt, sūtņa kungs.
Bet ziemeļi ir pēc līguma jūsu karaliskās valdības
interesešu un iespaidu sfēra.

Kalpone (*ienākdama*). Kruglova kungs.

Kokarts. Aicināt.

Kalpone ielaiž Kruglovu.

Kruglovs. Vēlu veselības, kungi.

Kokarts. Sveiki, palkavnieka kungs. (*Sniedz
roku.*)

Kruglovs. Jūsu padevīgs kalps, sūtņa kungs.
(*Sasveicinās ar Renāru.*)

Kokarts. Lūdzu, sēstaties, kungi. (*Kruglovam.*)
Nu, kādas izredzes? Kādi spēki jūsu rīcībā?

Kruglovs. Kādi spēki mūsu rīcībā? Grūti atbil-
dēt uz šo jautājumu.

Renārs. Jūs vēl arvien nepārzināt savu armiju?

Kruglovs. Terors. Ļaudis iebaidīti.

Kokarts. Bet ja nu rastos ļaudis, kurus terors
neбайдītu?

Kruglovs. Ja būtu, kas iesāk, mēs pievienotos.
Piekritēju netrūktu, sūtņa kungs.

Kokarts. Runāsim noteikti, palkavnieka kungs.
Jūs jau zināt no Konstantinova kunga, ka latvieši ir

izteikuši vēlēšanos uzņemties iesācēju lomu. Bet par savu pakalpojumu viņi prasa kompensāciju.

Kruglovs. Daudz prasa?

Kokarts. Kā to ņem. Patstāvīgas valsts tiesības Latvijai un kara ministra portfeli jaunajā Krievijas valdībā. Bez tam izdevumiem vajadzēs dažus miljonus.

Kruglovs. Kad lauva ir bezspēcīgs, tad katrs ēzēlis grib tam iespert. Kas paliks no Krievijas, ja ikviens samojeds un latvietis sāks sapņot par savu valsti?

Renārs. Diplomātija, palkavniek, diplomātija.

Kruglovs. Un kāda šim kara ministram būs autoritāte?... He... he... Jūs tikai iedomājaties. Nē, tur nekas prātīgs nevar iznākt.

Kokarts. Jūsu uzdevums — nostiprināt viņam autoritāti.

Kruglovs. Tas ministrs gan laikam šūpuļa vietā būs zābakā audzēts.

Kokarts. Lai nu kā arī nebūtu, aiz viņa tomēr ir spēks.

Kruglovs. Spēks ir, bet prāta nav. Krievijā apsimts tautu. Ja nu visas gribēs dibināt savas republikas...

Renārs. Jūs, palkavniek, pieturaties pie tās franču parunas, ka vistai nekad nedziedāt kā gailim.

Kruglovs. Nekad. Nekad nevar pieļaut lielās Krievijas veselo organismu sagraizīt mazos gabaliņos.

Kokarts. Palkavnieka kungs, jūs aizmirstat dzīves rūgto patiesību. Es atgādināšu neseno vēsturi. Atļaujiet jautāt: kādēļ «Nacionālais centrs» neatbalstīja eseru sacelšanos?

Kruglovs. Tā nebija sacelšanās, tā bija vienkārša bērnu spēle, ākstīšanās, sūtņa kungs.

Renārs. Vajadzēja spēli pārvērst par nopietnu pasākumu.

Kruglovs. Ko mēs varējām darīt? Jau pirmajā brīdī eserus ielēca tie paši latvieši. Un es jau brīdināju, ka eseriem tauta nesimpatizē.

Kokarts. Bet «Nacionālam centram» viņa simpatizē?

Kruglovs. Atvainojat, sūtņa kungs. Savāds jautājums. Mēs pulcējam ap sevi labākos sabiedrības slāņus, un ja tad tauta nesimpatizētu? (*Plecus raus-tīdams, ar žestu rāda, ka tad nekas vairs nav sa-protams.*)

Kokarts. Labi. Tauta simpatizē. Taisni tamdēļ jums vajadzēja censties sagrābt iniciatīvi savās rokās.

Kruglovs. Ļaudis nesalasījās.

Kokarts. Kādēļ?

Kruglovs. Nevarēja salasīties.

Renārs. Nesalasījās tādēļ, ka nevarēja salasīties, un nevarēja salasīties tādēļ, ka nesalasījās. Anekdote, palkavnieka kungs.

Kokarts. Kādreiz ļaudis varēs salasīt?

Kruglovs. Nešaubos, sūtņa kungs.

Kokarts. Kādos apstākļos?

Kruglovs. Sacelšanās jāiesāk nopietni.

Kokarts. Un jūs to varat?

Kruglovs. Nē.

Renārs. Atkal anekdote.

Kokarts. Kādēļ?

Kruglovs. Neesam sagatavoti. Trūkst līdzekļu.

Kokarts. Atļaujiet. Bez mums, es domāju, jūs vēl atbalsta tirgotāju un rūpnieku aprindas.

Kruglovs. Ļoti vāji, ļoti vāji. Ja jūs uzņemtus starpniecību, būtu citi rezultāti.

Renārs. Solīds pasākums, bet neviens nevēlas kreditēt.

Kruglovs. Krievu cilvēka daba. Savējiem neuzticas.

Kokarts. Tātad stāvoklis bez cerībām. No Arhangeļskas krievu tautai sniegtā roka paliks gaisā karājoties? Jūs vienkārši aizsprieduma dēļ gribat atteikties no spēka, kurš pierādījis savas dūres stiprumu Maskavā, Jaroslavā, Muromā, Ribinskā, Vologdā. Visas vietas pat uzskaitīt nevar.

Kruglovs. Bet sagrauzīt lielās Krievijas organismu gabaliņos?

Renārs. Sakāt, palkavnieka kungs, — savā dzīvē jūs visus dotos solījumus esat izpildījuši?

Kruglovs (*nesaprašānā rausta plecus un plāta rokas*).

Kokarts. Jūs taču neiedomāsaties, ka mēs palkavnieku Bērzu ar visu viņa armiju gribam padarīt par vēstures varoni. Tālākie notikumi rādīs, kā rīkotos. Pašreiz mēs esam spiesti apmierināt šo kungu prasības.

Kruglovs. Atvainojat, kungi, tādā gadījumā man nav ne mazāko iebildumu. Vēlreiz piedodat, kungi, es nesapratu.

Renārs. Diplomātija, palkavnieka kungs, diplomātija!

Kalpone (*ienākdama*). Palkavnieks Bērza kungs.

Kokarts (*pieceldamies*). Lūdzat. (*Uz klātesošiem.*) Tas ir tas pats... (*Pieceļas arī pārējie. Ienāk Reilis ar Bērzu, Kokarts dodas pretim.*)

Bērzs. Sveiki, sūtņa kungs.

Kokarts. Sveiki, palkavnieka kungs. Atļaujiet, mani kungi, jums stādīt priekšā slaveno latviešu strēlnieku komandieri, palkavnieku Bērza kungu. (*Visi pēc kārtas sasveicinās. Kokarts iepazīstina Bērzu ar Renāru un Kruglovu.*) Renāra kungs, mūsu draudzīgās republikas ģenerālkonsuls. Palkavnieks Kruglovs — krievu aktīvās sabiedrības priekšstāvis.

Kruglovs. Ļoti priecājos, ļoti priecājos, palkavnieka kungs.

Bērzs. Man tas gods.

Kokarts. Lūdzu, sēstaties, kungi. (*Visi apsēžas, izņemot Reili, kurš paliek stāvēt netālu no Kokarta.*) Esmu laimīgs, ka varu apsveikt mūsu vidū palkavnieka kungu. (*Bērzam.*) Jūsu piedalīšanās pasākumā, kuram simpatizē un kuru atbalsta visa civilizētā pasaule, apgāž baumas par latvju strēlniekiem kā par cilvēces cēlāko mērķu ienaidniekiem.

Bērzs. Pateicos, sūtņa kungs. Cilvēces cēlākie mērķi vienmēr ir bijuši tuvi un dārgi latvju virsniekiem un strēlniekiem. Viņu dēļ strēlnieki ieradās Krievijā. Viņu dēļ tie tagad ir ar mieru piedalīties šinī riskantajā cīņā, kura, ceru, izbeigsies ar vislielākām sekmēm. Maldu ceļus latviešu strēlniekiem ir vēsture uzspiedusi. Es ceru, ka jūs to sapratīsiet, kungi.

Renārs. Bravo! Mani pārsteidz jūsu atklātā un vīrišķīgā valoda. Spriežot pēc jūsu vakardienas sarunas ar sūtņa kungu, jūs interesē Latvijas liktenis pēc kara un lielinieku gāšanas. (*Bērzs piekrītoši pamāj ar galvu.*) Man nav savas valdības direktīvu, tomēr esmu pārliecināts, ka Latvijai tiks piešķirtas pašnoteikšanās tiesības par jūsu pakalpojumu.

Kruglovs. Krievu tauta arī neatteiksies pasniegt šo dāvanu saviem draugiem, palkavnieka kungs. Mēs neaizmirsīsim jūs apbalvot vēl citādā veidā.

Bērzs. Pateicos, kungi. Mani un manus kolēģus interesē tikai Latvijas nākotne. Blakuslietas priekš mums neeksistē.

Kokarts. Esmu laimīgs atzīmēt, ka starp mums valda vienprātība. Lūdzu... (*Sniedz papirosus Bērzam, Renāram un Reilim, Kruglovu neievēro. Kruglovs piecēlies sniedz, bet, nesagaidījis piedāvājumu, atsēstas. Pēc mirkļa pieceļas un paņem pats. Bērzs meklē sērkokciņus, pārējie, to ievērojuši, steidzas*

pasniegt uguni. Kokarts aizsteidzas priekšā.) Mums atliek tikai uzvest galvenos vilcienos turpmākās rīcības šēmu. Detales, es ceru, mēs izstrādāsim speciālā sēdē, piedaloties latvju strēlnieku pulku virsniekiem. Vai ne tā, palkavnieka kungs?

Bērzis. Taisni tā, sūtņa kungs.

Kokarts. Atļaujiet, kungī.

Pārējie. Lūdzu, lūdzu...

Kokarts (*pagriežas pret karti. Viņam seko pārējie. Pēc tam visu laiku ar roku uz kartes pusi taisa attiecīgas kustības*). Lai varētu iekšējos spēkus stiprināt ar sabiedroto atbalstu, divi latviešu pulki jānosūta uz Vologdu. Jūs saprotat, kungī, ka ar Vologdas ieņemšanu radīsies spēcīgs ķīlis, kurš pāršķels līdz pat Maskavai Krieviju divās daļās. Pie šādas situācijas čehoslovaku pievienošanās mūsu lielai kustībai ļoti viegli iespējama. Protams, darbība Maskavā un Vologdā iesākas vienā laikā. Maskavā latviešu pulki arestē Viskrievijas centrālo izpildkomiteju. Tautkomisāru padomes priekšsēdētājs jāarestē visādā ziņā.

Kruglovs. Visādā ziņā.

Kokarts. Pārējie arestētie valdības locekļi steidzīgi jānosūta uz Arhangeļsku. Tūlīt pēc arestiem jāsagrābj valsts banka, telegrāfs, telefons un citas svarīgākās valsts iestādes. Jārīkojas, protams, ātri, enerģiski. Tas ir viss, kas no jums tiek prasīts, palkavnieka kungs.

Bērzis (*pamāj ar galvu*). Saprotu.

Renārs. Ne vairāk. Ļoti maz, vai ne?

Bērzis. Jā, tas nav daudz.

Kokarts. Maskavā oficiēru nodaļas ieņem ar kaujām ielas. (*Uz Kruglovu.*) Vai ne tā, palkavnieka kungs?

Kruglovs. Tiklīdz būs iesākts, mēs visi pievienosimies.

Kokarts. Lai strēlniekiem, kas atradīsies Vologdā, nedraudētu briesmas no Petrogradas puses, parūpēsimies, ka tiek uzspridzināti dzelzceļa tilti pār Šeksnu pie Zvankas un Čerepovecas. Tādā kārtā mēs dosim nāvīgus triecienus abiem padomju centriem. Maskavā kritīs valdība, Petrograda paliks bez partikas. Tālākais pats par sevi saprotams.

Pārējie (*piekrītoši*). Vienkārši, bet ģeniāli. Plāns reāls. Tas ir izpildāms.

Kruglovs (*berzē rokas*). Lieliski. Tas ir lieliski. Atļaujat... (*Grib spiest Kokartam roku.*)

Kokarts (*uz Bērzu*). Jūsu domas, palkavnieka kungs?

Bērzs. Es piekrītu. Varbūt daži koriģējumi būs vajadzīgi strēlnieku pulku izvietojuma ziņā.

Kokarts. Tas iespējams. Galvenais — vienoties vispārējos vilcienos.

Bērzs. Visumā es pret plānu neko neiebilstu.

Kruglovs. Slaveni, mans mīlais, slaveni. Tie būs svētki, kādus pasaule vēl nav piedzīvojuse.

Kokarts (*uz Bērzu*). Jūsu un jūsu dzimtenes priekšā atveras plašas perspektīvas. Jūsu vārdu minēs paaudžu paaudzēs.

Bērzs. Pateicos. Personīgi es neko nevēlos iegūt.

Renārs. Atļaujat man tikai vēl vienu jautājumu, palkavnieka kungs.

Bērzs. Lūdzu.

Renārs. Sakāt — vai visi virsnieki un strēlnieki jums sekos?

Bērzs. Domāju — jā. Vismaz lielākā daļa. Pārējie būs spiesti sekot.

Reilis. Palkavnieka kungam ir apbrīnojami liela autoritāte strēlniekos.

Kokarts. Teicami. Nebūtu tomēr lieki, ja strēlniekus jūs, palkavnieka kungs, iespaidotu, samazinot pārtikas normas. Nobriestu lielāks nemiers. Ja mazliet būtu jāpabadojas, tas jau nekas.

Bērzs. Šim priekšlikumam nevaru piekrist, sūtņa kungs. Kāda man būs autoritāte, ja es pat savus strēlniekus nevarēšu paēdināt?

Kruglovs. Palkavnieka kungam taisnība. Kā vecs kareivis es arī zinu, ka zaldāts ar tukšu vēderu netic savam virsniekam.

Kokarts. Es neuzturu savu priekšlikumu, ja viņš lietu nesekmē. Tātad visos jautājumos mēs esam vienojušies. (*Pieceldamies.*) Mani kungi! (*Pēc Kokarta strauji pieceļas arī Renārs un Kruglovs. Bērzs nesaņērašāņā ceļas lēni.*) Viņa majestātes karaliskā valdība neaizmirsīs jūsu pakalpojumu cilvēcei. (*Ar sevišķu uzsvāru.*) Esmu pilnvarots saskaņā ar visām sabiedroto valdībām un krievu sabiedriskām organizācijām paziņot, ka jūs tiekāt iecelts par nākošās Krievijas kara ministri. Atļaujāt apsveikt. (*Visi spiež Bērzam roku. Piespiež zvanu, kalpone ienes pokālus, pilditus ar šampanieti.*)

Renārs. Demokrātiskā republika to nekad neaizmirsīs.

Kruglovs. Ar dieva palīgu, mans mīlais, mēs strādāsim kopēji.

Bērzs. Pateicos, kungi. Cilvēces ideālu vārdā centīšos man dāvāto uzticību attaisnot.

Kokarts. Mēs paļaujamies uz jums un uz jūsu strēlniekiem. Kungi, lūdzu. (*Visi ņem pokālus.*) Es paceļu pokālu uz viņa majestātes, mana karaļa, veselību, uz lielās Krievijas atdzimšanu un mūsu darba sekmēm, uz mūsu jaunā kara ministra veselību.

TREŠAIS CĒLIENS

Pirmā aina

Strēlnieku kopdzīve. Neliela istaba privātā dzīvoklī. Kreisajā pusē logs, labējā — durvis. Gar sienu gultas. Durvju pusē rāmis ar šautenēm.

Auns bez virskrekla stāv pie spoguļa un gludina matus, raugoties spogulī uz loga. Pavasars un Eglīts sagatavojušies aiziešanai. Priekškaram paceļoties, Eglīts un Pavasars stridas ar Aunu.

Eglīts. Kā tad, kā tad. Ak tu...

Auns. Ak tu. Bet vai tā nav cūkošanās? Pie iestāšanās teica, ka pēc diviem mēnešiem tie, kas negribēsot vairāk kalpot, varēsot aiziet. Bet tagad? Izdod jaunu likumu un kalpo kaut līdz pastara dienai.

Eglīts. Buržuji uzbrūk no visām pusēm. Bet tu, jaunskungs, gribi staigāt, rokas bikšu kabatās sabāzis. Tas esot streļķis!

Auns. Uzbrūk? Kas man par daļu? Ja pieņēma kā brīvprātīgo, tad lai izpilda solījumu.

Pavasars. Es tomēr jūtu līdzīgu Aunam no pašiem aknu dziļumiem. Ja aizsūtīs uz fronti, viņam, mazākais, divi duči apakšbikšu būs līdzīgu jājāsā. Bez tam šmarītes paliks Maskavā ar nopresētām sirdīm.

Auns. Muldoņa.

Eglīts. Par tām šmarītēm es nezinu, bet kaut kas aiz ādas viņam ir. Būs vēl sadomājis kā bēglītis godīgi atgriezties savā dzimtenē.

Pavasars. Jā, jā, tas var būt. Auns pēdējā laikā ļoti bieži uzvelk: «Vai tev neilgojas sirds nokļūt mīlā dzimtenē...» Pēc savas dabas viņš ir, es tev teikšu... mākslinieciska dvēsele, melo un slinks kā maita.

Auns. Svētie... labie. Jūs jau drīzi sāksat teikt, ka neesat latvieši. Kauns par tādu nieka Latviju pat

runāt. Par visu Krieviju jārūpējas. Internacionāles pilsoņi.

Eglīts. Tu pateici vienu prātīgu vārdu. «Internacionāles pilsoņi» — tie mēs esam gan. Bet vai tu, muļķi, nesaproti: ja Krievijā nebūs strādnieku varas, tad Latvijai arī tās neredzēt.

Pavasars. Pietiks, Eglīt! Auns vienmēr kaut ko tādu murmina. Kur tas Mazais pazudis? Laiks būs iet.

Eglīts. Jā. Jāiet. Bet ar tevi, Aun, nav labi. (*Pavasaram.*) Tu arī nedomā, ka ar jokiem vien var dzīvot.

Auns. Apzinīgie!

Pavasars. Ko lai ar tādu dara? (*Mazajam, kurš ienāk ar avīzi rokā.*) Ko tu daudzies apkārt? Jāiet.

Mazais. Tūlīt. Ziniet ko, puisi? Briedis nošauts.

Pavasars. Nu!

Mazais (*lasa*). «... Uz Ārkārtējās komisijas lēmuma pamata par līdzdalību «Dzimtenes un brīvības aizsardzības savienībā», kura sprauda par savu tuvāko mērķi padomju varas gāšanu, nošauts bijušais 1. Daugavgrīvas latvju strēlnieku pulka komandiers, palkavnieks F. A. Briedis...»

Pavasars. Kādēļ viņam tur vajadzēja līst? Puiķas tomēr saka, esot bijis veikls komandiers.

Eglīts. Briedi pazīstu. Pats senāk pirmā pulkā kalpoju. Veikls uz mūsu rēķina. Maz viņa dēļ galvas nolika?

Auns. Maz, maz! Kura dēļ tad nenolika. Ja jau par katru nieku tādus komandierus kā Briedis sāks bendēt...

Mazais. Briedis gatavoja priekš mums cilpu, bet tev tas tikai nieks?

Auns. Cik Mazais gudrs palicis. No tā laika, kad tevi par «biedru tiesnesi» ievēlēja, vārdu pa vārdam

atkārto Strautiņa un Akmentiņa runas. Noķēruši uz mušpapīra.

Mazais. Ko tu man vienmēr piesienies par to tiesnesi! Ja katrs mani sāks ķengāt, tad jūs, puisi, izsmiešanai vēlat citu. Kaut vai to Brieža apikātu.

Pavasars. Ko tur tik daudz par to Briedi runāt. Ja viņš pret mums, tad es arī saku, lai brauc pie Pētera.

Auns. Tu ar...

Eglīts (*Aunam*). Tev pulkstens nav kārtībā. Te tu uz Latviju tā kā taisies, te Briežam par aizstāvi gribi uzņemties.

Mazais. Ak uz Latviju? Saprotams. Kam tur kas palicis, tas ne uz ko neskatīsies. Skries pār galvu pār kaklu. Nu, iesim!

Eglīts, Pavasars un Mazais ņem šaulenes.

Auns. Man tur nekas nav palicis. Tev laikam gan?

Mazais. Man jā. Vecas pastalas bez auklām.

Eglīts. Padomju Latvijas dēļ visi iesim.

Mazais. Nezin vai visiem viņa vajadzīga.

Pavasars. Ejam, ejam. Ka tik dieviņš nesāk ādu mērcēt. Vai nevajadzētu paņemt līdzī mēteļus? (*Skrien pie loga un skatās.*)

Eglīts. Lietus nebūs.

Pavasars. Eh... Būtu toreiz tas vīrs saimnieces barometru priekš mums nospēris. Tagad noderētu. Vai ne, Aun?

Auns. Ej pa gaisu!

Pavasars. Ujā! Par barometru vairs nedrīkst pat runāt. Barometers! Dzīvo vesels, biedri Aita!

Auns kaut ko grib teikt, tad atmet ar roku. Eglīts, Pavasars un Mazais dodas uz durvīm.

Mazais (*atgriezdamies pie durvīm*). Tevi liek sveicināt Kalniņu Kārlis. Viņš tagad otrā pulkā. Tu

atceries? Tas ir tas pats Kurzemes bēglis, kuram tu ar savu papiņu piecpadsmitā gadā ādu dīrājis. Neuztraucies. Kalniņš saka, ka viņam jau nu nekas, bet jūs pusgraudniekiem gan gājis pavisam plāni. Uz redzēšanos, biedri no pelēkajiem baroniem!

Eglīts un Pavasars. Kas? Ko?

Mazais. Ejam. (*Izbīda abus pa durvīm.*)

Auns (*stāv pārsteigts*). Ošņātāji. (*Skatās apkārt, kā kaut ko meklēdams. Domā.*) Barometrs. Vai viņš to nopietni? Jāaiznes. (*Steidzīgi velk kreklu mugurā. Paķer mēteli, nosviež uz gultas. Izvelk mantu saini no pagultes un sāk krāmēties. Izņem pulksteni ar barometru. Aprauga. Pakrata. Pieliek pie auss. Uzvelk, klausās.*) Tas nebūs īstais... (*Uzvelk pie cita pagriežamā. Klausās, apmierināti.*) Šļako... (*Aiz durvīm skaņas balsis. Auns tikko paspēj nosviest pulksteni uz gultas un uzsēsties viņam virsū. Ienāk Strautiņš, Eglīts, Pavasars un Mazais.*)

Strautiņš. Komandiers teica, lai jūs paliekot tepat. Būšot cits uzdevums.

Mazais. Kas par citu?

Strautiņš. To es nezinu. Solijās pats atnākt un pateikt.

Pavasars. Kad jau, tad jau...

Strēlnieki noliek šautenes. Strautiņš, kaut ko ievērojis, paņem vienu šauteni un aplūko.

Strautiņš. Aun, tā tava šautene?

Auns. Nu... mana.

Strautiņš. Paraugāties, puīši. Visa aprūsējuse.

Auns. Aizvakar lija lietus. Aizmirsu noslaucīt.

Pavasars. Lūk, kam barometrs noderētu.

Strautiņš (*izņem aizslēgu un skatās caur stobru*). Stobru tu esi pavisam aizmirsis tīrīt. Sabojāts. (*Sniedz šauteni Mazajam.*) Tā tās lietas neiet. Dežūres laikā tu guli, bojā šauteni. Nāc paskaties.

Mazais. Kaut kas traks. Tā vairs nav šautene, bet pagale. (*Sniedz Pavasaram.*)

Strautiņš. Nāc paskaties.

Pavasars. Stobru varēs iztīrīt, ja Aunu aiz kājām cauri izvilks. (*Sniedz Eglītim.*)

Auns. Es iztīrišu. Goda vārds, es iztīrišu. Liekat nost.

Eglīts. Tev, Aun, zilu muguru vajadzētu pataisīt.

Strautiņš. Nē, tā tās lietas neiet. Es ziņošu komandieram un komitejai. Nav jau pirmā reize. Tiesai tu esi jānodod.

Mazais. Padod šurp. Pie šī putniņa es labprāt roku izmēģinātu. Viņš pat piecelties un paskatīties negrib.

Pavasars. Ko tu sēdi kā vista uz olām?

Auns. Es... es... nevaru...

Strautiņš. Kas ar tevi? Tu slims?

Auns. Jā... jā...

Auna noslēptais pulkstens sāk zvanīt. Visi pārsteigti.

Strautiņš. Kas tas?

Pavasars. Jēziņ! Līdz šim viņš šāva ar ložmetēju, nu sācis zvanīt.

Zvana skaņas izbeidzas. Auns sēd apstulbis.

Strautiņš. Kas tev tur ir? Parādi! (*Pieiet pie Auna.*) Parādi!

Auns. Es... man... nekā.

Strautiņš. Parādi! (*Norauj Aunu no gultas.*)

Visi (*pārsteigti*). Barometrs!

Ienāk Bērzs un Akmentiņš.

Bērzs. Sveiki, biedri!

Strēlnieki (*apmulsuši, nospiesti*). Sveiki, sveiki, biedri komandier.

Bērzis. Kas tas? (*Izņem Strautiņam no rokām pulksteni.*) Pulkstens ar barometru. (*Atcerēdamies.*) Kur jūs ņemāt?

Akmentiņš. Kam viņš pieder?

Strautiņš. Tas... tas ir saimnieces. Auns nozadzis. Nupat atradām.

Akmentiņš. Smalki. (*Aunam.*) Tev pietika dūšas smērēties un savus biedrus līdzī vazāt?

Mazais. Kas viņš mums par biedri? Pelēkais barons.

Akmentiņš. Ko?

Mazais. Jā, tā izrādās. (*Klusi stāsta Strautiņam.*)

Bērzis. Tā ir cūcība. Es nevarēju iedomāties, ka divizona strēlnieki nodarbotos ar šādām lietām. Tagad jāatzīstas — zog. Jūs, pārējie, neredzējāt? Strautiņ, jums kā vecākajam vajadzēja zināt, jums jāatbild.

Auns (*atjēdzies*). Es viņu atradu. Manās mantās bija ielikts.

Bērzis. Atradāt un glabājāt. Stāstāt muļķiem savas pasakas.

Akmentiņš. Slikti, puisi. Vai tad jūs patiešām agrāk nevarējāt novērot? Kas cits rūpēsies, ja ne jūs paši, lai strēlnieka vārdu neaptraipītu?

Eglīts. Zinām, biedri Akmentiņ. Grūti bija viņu saprast. Nu tagad... skaidrs.

Akmentiņš (*Strautiņam*). Apraugi gultu. (*Strautiņš, pārmeklējot gultu, atrod kabatas grāmatiņu un pasniedz viņu Akmentiņam. Grāmatiņu pāršķirstot, Akmentiņš vairākus atsevišķus papīrus lasa.*)

Akmentiņš. Piecas batareju telefonogrammas. Priekš kam tu viņas glabāji? Nezināji, ka nav brīv?

Auns. Nezinu, kā viņas grāmatiņā gadījušās.

Bērzis (*apraugot telefonogrammas*). Nezini?

Strautiņš (*ieskatījies*). Ar paša roku rakstītas.

Akmentiņš. Tagad pavisam skaidrs, kas par putnu. Redzat, biedri, kādēļ vienmēr jāatmin, ka sveši ļaudis mūsu vidū nav ciešami. Tādus nav ko žēlot.

Pavasars. Kas tad viņu žēlo?

Bērzs. Ko darīsim?

Akmentiņš. Priekš divizona biedru tiesas lieta par nopietnu. Jānosūta tribunālam izmeklēšanai.

Bērzs. Jūs nokārtosat?

Akmentiņš. Jā.

Auns. Es neesmu neko tādu nodarījis. Kamdēļ jūs mani projām sūtāt? Lai tad tiesā tepat divizionā.

Mazais. Kas mēs par tiesnešiem! Tu dabūsi tiesu, kāda tev pienākas.

Pavasars. Šļūc! Šļūc!

Akmentiņš. Ņem savas mantas, un ejam.

Auns. Tiesājat, jūsu vara.

Mazais. Velns lai tevi parauj — mūsu, jā.

Eglīts (*Mazajam, uzslavējoši*). Tu sāc palikt par istu puiku.

Akmentiņš un Auns aiziet.

Bērzs. Četri tādi puīši, bet viens Auns vazā visus aiz deguna. Ar ko lai jūs nosoda?

Strautiņš. Jūsu darīšana, biedri komandier. Šo to jau novērojām, bet domājām, ka varēs izlabot.

Mazais. Bet, ka viņš būtu tik slīpēts, to iedomāties nevarēju.

Bērzs. Ja apņematies man šovakar izpildīt vienu svarīgu uzdevumu, tad uzlūkosim rēķinus par noslēgtiem.

Eglīts. To labprāt. Kas tad nu uzdevums par sodu.

Pavasars. Liekat kaut vai uz galvas staigāt.

Bērzs. Uzdevums svarīgāks nekā uz galvas staigāt. Jābūt gataviem uz tādām iespējamībām kā pašas galvas pazaudēšana.

Pavasars. Nekas. Viena vien ir, un tā pate kādreiz sapūs.

Bērzs. Labi. Vēlreiz tomēr atgādinu, ka lieta riskanta. Pārdomājat. Vēlāk atkāpšanās nebūs. Spiest es jūs nespiedišu.

Strautiņš. Sakāt tikai, biedri komandier, ko darīt, mēs uz dibena nekritisim.

Bērzs. Tātad norunāts. Jāparaugās, kādi jūs man īsti izskatāties. (*Sāk vispirms aplūkot Strautiņu. Pārējie nesaprašanā.*) Bārda jānodzen. Krekls un bikses neder. (*Izņem kabatas grāmatiņu un piezīmē. Piezīmē, apraugot arī pārējos.*) Siksna neder. Zābaki labi, vajaga tikai labāk nospodrināt. (*Pāriet pie Mazā.*) Augums par mazu.

Mazais. Toties dūša man liela, biedri komandier.

Bērzs. Vajaga auguma, kurā tā dūša ielikta.

Mazais. Pie Nikolaja mani auguma dēļ nebrāķēja. Vai tad es vainīgs, ka tēvam tāds mazāks padavies?

Bērzs. Nikolaja tagad vairs nav. Nu, neliksim tev tomēr ciest par tēva grēkiem.

Mazais (*priecīgi*). Tā ir cita lieta. (*Grib atiet.*)

Bērzs. Pagaidi. Jāapskatās, kādā kārtībā mundiers. Biksnes — varēs iztikt, kreklis neder. Zābaki, siksna — arī ne. Nagus apgriez. Kā vanagam.

Mazais. Tūlīt. Pavasar, dod nazi.

Pavasars. Pagaidi. (*Nostājas Bērzam priekšā.*)

Bērzs. Tāds smuks puisis, bet bārda nenodzīta.

Pavasars. Noskrāpēšu.

Bērzs (*rāda uz matiem*). Vilnu vajaga piegludināt. Tikai kreklis derīgs. Kā ar jums, biedri Eglīt?

Eglītis. Kāds jau esmu vecs vilks, tāds esmu.

Bērzs. Ja jums nav žēl, tad vajadzētu ūsas solīdi apcirpt.

Eglītis. Lietas labad var kaut pavisam noskūt.

Bērzs. Pārējais — noderēs. (*Uz visiem.*) Nomaz-

gājaties kārtīgi. Tā, kā uz ballīti ejot, un pulkstens septiņos atnākat pie manis. Sagatavojaties tikai tā, lai pārējiem nekristu acīs. Galvenais — par mūsu norunu nedrīkstat nevienai dzīvai dvēselei minēt ne pušplēsta vārdu. Ja kāds kaut iepīkstēsies, galvu noraušu.

Strautiņš. Vai tad nu mēs tirgus bābas.

Bērzis. Septiņos gaidīšu. Nenokavējat. (*Aiziet.*)

Mazais (*Pavasaris*). Dod nazi.

Pavasaris. Še. Tikai pirkstus nenogriez.

Strautiņš ar Eglīti stāv uz vietas apmulsuši un nemierīgi.

Mazais. Tai nu gan vajaga būt interesantai lietai.

Strautiņš. Interesantai. Bet kas tad tā īsti būs par lietu?

Eglīts. Es par to pašu domāju.

Strautiņš. Cik muļķīgi, neuzprasījām.

Mazais. Es ar gribēju uzprasīt, bet, kad nobiedēja ar mazo augumu, aizmirsu.

Pavasaris. Tev prāts nav lielāks par augumu.

Mazais. Tev deguns augstu karājas, bet prāts sniegsies tikai līdz pirmai bikšu pogai.

Eglīts. Pagaidāt. Ko jūs niekus plāpājat! Vajaga padomāt. Mēs tā varam vēl šķībi nobraukt.

Pavasaris. Vai nu komandiers mūs vestu kaut kur...

Strautiņš. Vedīs, nevedīs, bet zināt vajaga. Jāpalūkojas, varbūt viņš vēl nav aizgājis.

Pavasaris (*paraudzījies logā*). Komandiers ar Akmentiņu aiziet pa ielu.

Eglīts. Uz ielas skriet pakaļ nesmuki.

Strautiņš (*pārlicis*). Nekas, zēni, gatavojaties.

Eglīts. Bet kā tad paliek?

Strautiņš. Septiņos mēs dabūsim zināt, kas tā par lietu būs, un tad redzēsīm.

Eglīts. Pareizi.

Mazais. Es gluži tāpat domāju.

Pavasars. Vai tu zini, kas vēl domā?

Mazais. Gailis uz mēslu čupas, un tu tas esi.

Pavasars. Nē, tu.

Strautiņš. Čomiņi, neāzējaties. Labāk griežat nagus un dzenat bārdas. Septiņos visam jābūt kārtībā.

Pavasars. Jābūt. Lai iet tas kunga plosts. (*Sāk dziedāt.*)

Priekškars

Otrā aina

Istaba labi mēbelētā dzīvoklī. Kreisajā sienā divi logi, aizkārti tumšiem priekškariem. Dibenā un labējā sienā durvis. Caur dibena sienas durvīm redzams spogulis, virs kura degoša lampiņa. Istabas vidū galds ar vairākiem krēsliem. Virs galda deg lampa ar abažūru.

Dzīvokļa saimniece Irina Karpovna uzkopj istabu. Atskan zvans. Irina Karpovna apstājas un uzmanīgi klausās. Zvans atskan no jauna. Sākumā gari, tad īsi, saraustīti, it kā kāds spēlētos.

Irina Karpovna. Nelaikā atskrējuse. Tīrais posts. (*Zvanišana turpinās. Irina Karpovna iziet priekšistabā un nozūd pa kreisi. Priekšistabā Ļidočkas balss: «Labvakar, tantiņ. Tu mani negribēji iekšā laist.» Abas parādās durvis.*)

Irina Karpovna. Ko draiskoļies? Ne mirkli nevari pagaidīt.

Ļidočka. Tantiņ, mīļā, nesaki — pagaidīt. Es šī vārda vairs ciest nevaru. Visi tikai ar to vien nodarbojas, ka gaida. Uz Krimu nevar braukt — jāgaida.

Kāzas nevar rīkot — jāpagaida. Jaunu uzvalku nevar šūt — jānogaida. Jāgaida, jāpagaida, jānogaida, jāuzgaida.

Irina Karpovna. Auša! Nāks citi laiki, nebūs jāgaida. Jāpaciešas.

Ļidočka. Bet «jāpaciešas» ir tas pats, kas «jāgaida». Un kad tad nāks tie citi laiki?

Irina Karpovna. Tu zini, tagad sētnieki un kucieri par kungiem. Padzīs — aizmirsīs, ka bija jāgaida.

Ļidočka. Es gan, tantiņ, neticu. Kas tad viņus padzīs?

Irina Karpovna. Radīsies. Par tādām lietām tev nav ne jāprasa, ne jārūpējas. Domā labāk par savu nākotni un gaidi...

Ļidočka (*pārtraukdama*). Atkal gaidi. Tu, tantiņ, tāpat kā visi: gaidi un pagaidi.

Irina Karpovna. Ar tevi es vairs neprotu sarunāties.

Ļidočka. Nu, saproti, tantiņ: vieni iet, priecājas, dzied, otri — sēž istabā, raugās caur logu un gaida... gaida... Paps man katru dienu saka: «Pagaidi, padzīs lieliniekus!» Kad sacēlās tie... seri, nē, laikam eseri, es ar domāju, ka nu būs reiz beigas. Vīnu dzērām vakarā. Ivans Sergejevičs pat apvēmās, bet otrā rītā kā sāka šaut, visi uz grīdas. Mans Serjoža bāls, bāls, īsts gliemezis.

Irina Karpovna. Tu savu līgavaini sauc par gliemezi?

Ļidočka. Kas tur sevišķs. Zini, viņu tā nosauca tavs sarkanais ģenerālis. Redzēja mūs kopā uz ielas, pēc tam es apjautājos, kā patīk mans Serjoža. Viņš taisni tā atbildēja (*balsi pakaļdarinot*): «Gliemezis. Bail pieskarties, ka neizšķīst un nepaliek tikai slapja vieta.»

Irina Karpovna (*uztraukti*). Kā tev nav

kauna! Es aizliedzu turpmāk sarunāties ar Eduardu Petroviču. Kas tev par runāšanu ar pilnīgi svešu cilvēku?

Ļidočka. Tantiņ! Tu pate sacīji, ka viņš ļoti solīds un ne tāds kā citi sarkanie.

Irina Karpovna. Solīds, bet ne priekš tevis.

Ļidočka. Kādēļ ne priekš manis? Zini, viņš pat interesants, tikai drusku tāds pasmags. (*Jūsma.*) Toties pie gaidītājiem gan nepieder.

Irina Karpovna (*šausmās*). Klusu, klusu! Neviena vārda vairāk. Kungs dievs, kas notiks, ja tā turpināsies. Mēs aiziesim bojā.

Ļidočka. Apmierinājies, tantiņ. Vai tad es pateicu kaut ko sliktu?

Irina Karpovna. Tu pate nesaproti, ko pateici. Tas, lūk, ir tas iespaids, kas nāk no šiem dzīvniekiem. Dieva dēļ, bēdz no viņiem. Tu sevi samaitāsi. Izņemot rupjības, viņi citu neko neprot.

Ļidočka. Kas tad neprot rupjības? Serjožka man vakar rādīja pavisam bezkaunīgas bildes. No sākuma es pat nesapratu.

Irina Karpovna. Mans dievs! Ārprāts! (*Sāk šņukstēt.*) Pasaule apgriezusies.

Ļidočka. Neraudi, tantiņ. Es vairāk neteikšu neviena vārda. Ko lai dara, man viss apnicis. (*Šņukst.*) Es ietu ielu slaucīt, lai tik nebūtu jāgaida.

Irina Karpovna. Ielu! Tu esi slima. Ej uz mājām. (*Kaut ko atminējusies.*) Jā, jā — ej uz mājām. Es parunāšu ar tēvu.

Ļidočka. Nerunā, nav vērts. Viņš teiks, lai pagaida.

Irina Karpovna. Atkal! Ej uz mājām. Apmierinies. Tev jāsteidzas. Tagad nevar tik vēlu pa ielām staigāt. (*Nem Ļidočku pie rokas un ved uz durvīm.*) Es rītu aiziešu. Tad izrunāsimies.

Ļidočka. Iešu. Uz ielas priecīgāk.

Irina Karpovna. Ak tu kungs! (*Ļidočka aiziet. Irina Karpovna pēc briža atgriežas.*) Uz ielas priecīgāk. Viņi paņems vēl mūsu bērņus. Kā suņus pērt, lai smilkst pie kājām. Aizbāzt mutes ar sarkanajām lupatām. Ko es? Man jābūt mierīgai. Acis saraudātas. (*Izsteidzas priekšistabā un kārtojas pie spoguļa. Lampiņa virs spoguļa vairākas reizes iedegas un nodziest. Irina Karpovna steidzas atpakaļ un iziet pa durvīm labējā sienā. Pēc mirkļa atgriežas istabā. Viņai seko Reilis.*)

Reilis. Pie jums nupat kāds bija?

Irina Karpovna. Nē... tas ir, bija manas mā-sas meitene. Vairāk, domāju, šovakar man viesu nebūs, un es arī neatvēršu durvis. Kalponi atlaidu līdz rītvakaram.

Reilis. Kādus norādījumus par šovakaru jums deva Eduards Petrovičs?

Irina Karpovna. Tādus pašus kā jūs. Lai neviena sveša nebūtu, un kalpone jāizsūta no mājas.

Reilis. Šovakar sastapšanās ļoti svarīga. Jums tas jāņem vērā, Irina Karpovna. It sevišķi tādēļ, ka ieradīsies persona, ar kuru nedrīkst notikt ne mazākā sarežģījuma. Drošību garantējot, pieturēsimies pie šādas kārtības. Kad jūs ielaidīsāt kungu, apmēram trīsdesmit gadus vecu, ģērbtu privātā uzvalkā, cita neviena, izņemot mani, jūs vairāk ielaist nedrīkstat. Es tāpat divreiz, bet ļoti īsi zvanišu. Ja rastos kaut kas draudošs, signalizēšu ar lampiņu jeb pats ieradīšos no vienas vai otras puses. Šādā gadījumā jūsu pirmais uzdevums — parūpēties, lai kungs, par kuru nupat minēju, paspētu iziet no dzīvokļa uz trepēm neaizskarts. Tad viss būs kārtībā.

Irina Karpovna. Konstantinova kungs, jūs mani uztraucat. Vai draud kādas briesmas?

Reilis. Nav iemesla baidīties, bet uzmanība un visādu iespējamību paredzēšana nekad nav lieka.

Irina Karpovna. Ja ienāksat pa šīm durvīm, tad Eduards Petrovičs sapratīs, ka jūs neesat man nepazīstams cilvēks.

Reilis. Nav vēl teikts, ka es ienākšu pa šīm durvīm, bet, ja arī tā būs, tad teiksim, ka tas tika viss darīts viņa drošības labad. Starp citu, sakāt — vai Eduardu Petroviču še neviens nav apmeklējis? Varbūt viņš dzīvoklī ir atstājis mantas, papīrus, grāmatas?

Irina Karpovna. Eduards Petrovičs pastāvīgi dzīvo pie sava divizona. Še viņš reti ierodas. Viesu viņam nav bijis, un mantu un grāmatu arī nav. Bet vai tad Eduards Petrovičs...

Reilis. Saprotat, ka mums pie vislabākām attiecībām un uzticības tomēr jāzin lietas labā it viss vienam par otru.

Priekšistabā atskan divas reizes zvans.

Irina Karpovna. Tas ir viņš.

Reilis. Eju. Neaizmirstat norādījumus, Irina Karpovna. *(Aiziet pa labi. Irina Karpovna izsteidzas priekšistabā un pēc brīža atgriežas kopā ar Bērsu.)*

Bērs. Pulksten deviņos sāks ierasties mani viesi. Zvanīs divas reizes; jūs atverat durvis, ķēdi nenoņemat un ielaižat tikai tad, ja prasīs pēc Krutogorova. Pretējā gadījumā rīkojaties, kā mums bija līdz šim norunāts. *(Rādot pa labi.)* Durvis uz otrām trepēm aizslēgtas?

Irina Karpovna. Aizslēgtas.

Bērs *(apraugot durvis pa labi)*. Kur šo durvju atslēga? Otrā pusē?

Irina Karpovna *(drusku bažīgi)*. Priekš kam jums viņa vajadzīga?

Bērs. Atslēgai jābūt durvīs. Var rasties vajadzība.

Irina Karpovna. Eduard Petrovič, velti mani nebaidāt.

Bērzs. Nav ko baidīties. Uzmanības dēļ daudz kas jāievēro. Tagad es jūs lūgšu iet priekšistabā un gaidīt viesus. Durvīm uz šo istabu jābūt visu laiku aizvērtām.

Irina Karpovna. Labi. (*Grib iet, tad apstājas un griežas pie Bērza.*) Gribu lūgt, Eduard Petrovič, lai jūs ar manu māsasmeitu tādiem vārdiem nerunātu par viņas līgavaini...

Bērzs. Kādiem vārdiem?

Irina Karpovna. Jūs viņu nosaukuši par gliemezi.

Bērzs. Neatminos, bet var būt, ka kaut ko tamlīdzīgu pateicu. Darīju to vienkārši tādēļ, lai izbeigtu jūsu radnieces bezgalīgo plāpību. Pašreiz, Irina Karpovna, mums tomēr nav laika tērzēt par šādiem sīkumiem.

Irina Karpovna. Atvainojat! Es to tikai starp citu. Vēlu sekmes jūsu darbam.

Bērzs. Pateicos, Irina Karpovna.

Irina Karpovna aiziet un aizver durvis uz priekšistabu. Bērzs, palicis viens, novēro istabu un kaut ko aprēķina. Pieiet pie loga, pārbauda priekškaru uzvelkamo. Pie galda apsēžas kreisajā pusē. Pieceļas, nolaiž galda lampu zemāk. Atskan divas reizes zvans, kā arī visos turpmākos gadījumos. Bērzs piesteidzas pie durvīm labējā pusē, izņem atslēgu un aizslēdz viņas no iekšpuses. Atslēgu iebāž kabatā. Ienāk Kruglovs. Bērzs iet dažus soļus pretim.

Kruglovs (*roku sniedzot*). Sveiki, palkavnieka kungs!

Bērzs. Sveiki, palkavnieka kungs. (*Bērzs nosēdina Kruglovu galda labējā pusē.*)

Kruglovs. Šovakar, cik nojautu no Konstantinova kunga vārdiem, paredzama plašāka apspriede?

Bērzis (*piekrītoši pamāj ar galvu*). Ieradīsies vairāki latvju pulku virsnieki, un bez tam... jūs paši redzēsāt.

Kruglovs. Ļoti labi. Ceru, ka atrodamies svarīgu notikumu priekšvakarā.

Bērzis. Ilgāk vilcināties nevar.

Kruglovs. Ļoti labi.

Zvans. Bērzis un Kruglovs pagriežas pret durvīm un gaida.

Ienāk Strautiņš, uzposies tā, lai līdzinātos virsniekam. Pārējie strēlnieki, kuri ienāk vēlāk, tāpat pārģērbusies. Visi mēģina izturēties virsniekiem piedienīgi, kareiviski.

Strautiņš. Vēlu veselības, kungī.

Bērzis. Sveiki! Iepazīstaties. Palkavnieks Kruglovs, poručīks Lapiņš, bataljona komandiers.

Kruglovs. Ļoti priecājos, mans mīlais.

Bērzis nosēdina Strautiņu labējā pusē un turpmāk arī pārējos — Pavasari un Mazo — tuvāk skatītājiem.

Bērzis. (*Strautiņam*). Atnācāt bez piedzīvojumiem?

Strautiņš. Bez piedzīvojumiem, palkavnieka kungs. Tikai mājas numuru bij grūti saskatīt, uz ielas tumšs.

Kruglovs. Kā tad, kā tad: jo tumšāk, jo labāk. Priekš aplaupīšanas izdevīgāk.

Bērzis. Pēdējā laikā, dzird, tādas lietas atgadoties.

Kruglovs. Mans mīlais, tā ir sistēma, bez kuras nav domājama «valdošās šķiras pastāvēšana».

Zvans.

Bērzis. Sāk lasīties.

Kruglovs. Ļoti patīkami. Ļoti patīkami.

*Ienāk Mazais, viņam pielīmētas mazas ūsiņas un
spicbārda.*

Mazais. Sveiki, kungi!

Bērzs. Sveiki! Palkavnieks Kruglovs, podporu-
čiks Cisumaiss, baterijas komandiers.

Kruglovs. Ļoti priecājos, mans mīlais.

Mazais. Lūdzu.

Zvans. Ienāk Pavasars.

Pavasars. Vēlu veselības, kungi!

Klātesošie. Sveiki!

Bērzs. Iepazīstaties. Palkavnieks, viens no mūsu
adjutantiem, praporščiks Zivtiņš.

Kruglovs. Ļoti priecājos. Prieks skatīties uz tādu
spēcīgu un drošu jaunatni.

Pavasars nosēstas blakus Mazajam.

Pavasars (*klusām Mazajam*). To es esmu kaut
kur redzējis.

Mazais. Sēdi un nepļāpā. Tu redzi, ka viņš uz
mums acis bola. Vēl iegāzīsies.

Pavasars. Atminējos. Kad anarķistus čamdijām,
salasījās pūlis, un šitais visvairāk blaustījās. Es
drusku viņam ar šautenes resgali iemetu, gribēju aiz-
turēt, bet aizlaidās.

Zvans. Ienāk Eglīts.

Eglīts. Kungi, sveiki!

*Bērzs iepazīstina ar Kruglovu, kurš atkārti bez
izņēmuma «ļoti priecājos».*

Pavasars. Eglīšam samežģijās mēle.

Mazais. Skaties, ka tev pašam nesamežģās.

Kruglovs (*uz Pavasari lūkodamies*). Mans mī-
lais! Es kaut kur esmu jūs redzējis.

Pavasars. Palkavnieka kungs, nezinu. Nevar
būt.

Kruglovs. Pagaidāt. Kādu skolu jūs beidzāt?

Pavasars (*apmulsis*). Es? Es beidzu paga...

Bērzs (*pārtrauc*). Viņš tepat Maskavas Aleksandra kara skolas audzēknis.

Kruglovs. Nu redzat. Un mani, savu skolotāju, neatminat?

Pavasars. Tā kā būtu, tā kā ne...

Kruglovs. Tam ir iemesls. Toreiz man bija bārda, bet tagad tās pašas nolādētās konspirācijas dēļ vajadzēja nodzīt.

Pavasars. Pareizi. Jums bija liela bārda.

Kruglovs. Liela jau nu gan ne, mans miļais, bet tikai drusku lielāka nekā jūsu kolēģim.

Zvans. Bērzs kaut ko saka Kruglovam. Ienāk Akmentiņš.

Akmentiņš. Vēlu veselības, kungī.

Iepazīšanās veids atkārtojas.

Pavasars (*Mazajam*). Ķieģeļus nesot, es nekad neesmu tā svīdis kā tagad. (*Slauka ar roku pieri. Strautiņš piegrūž ar kāju. Pavasars saprot un izņem kabatas lakatiņu.*)

Mazais. Tev ar mēle samežģijās.

Pavasars. Kaut viņš sen būtu nosprādzis ar visu savu bārdu.

Kruglovs (*Akmentiņam*). Laimīgs cilvēks. Jūsu rokā vēsture ielikuse svarīgāko atslēgu, ar kuru mēs atslēgsim durvis, lai pa viņām atgrieztu lielo krievu tautu pie visas kulturēlās cilvēces. Paaudžu paaudzes minēs jūsu vārdu.

Akmentiņš. Glaimojat, palkavnieka kungs, pārāk liels gods priekš manis.

Kruglovs. Nu, nu! Nemazināt sava darba nozīmi. Pagaidāt. Jums vajaga zināt, vai tas galvenais ir pavisam beigts jeb tikai ievainots?

Akmentiņš. Kas beigts?

Kruglovs. Jūs taču nupat no Kremļa?

Akmentiņš. Nē... Es iznācu dažas stundas atpakaļ.

Kruglovs (*pret visiem*). Kungi! Tad jūs vēl nezināt jaunākos notikumus?

Strēlnieki. Kas par notikumiem?

Kruglovs. Petrogradā nošauts Urickis, dažas stundas atpakaļ šauts uz Ļeņinu. Ievainots vai arī nošauts, to vēl nezin.

Kruglova paziņojumu visi uz klausās ļoti sasprindzēti. Eglīts uzlec kājās. Pārējie šinī laikā instinkti vieni pēc otra arī sāk celties.

Eglīts. Ļeņins... Ievainots... Nošauts. Nelieši!

Kruglovs (*uzlec kājās, ar izbrīnēšanos*). Nelieši? Kādēļ? Mani kungi, es nesaprotu. Jūs uztraucaties?

Mirkli strēlniekos apjukums. Eglīts pārsteigts par saviem vārdiem.

Bērzs. Nelieši, pareizi... Es saprotu kapteiņa kunga uztraukumu. Ja mēs varētu iesākt sacelšanos jau šovakar, Ļeņina nošaušanai nebūtu nekādas nozīmes. (*Strēlniekam.*) Starp citu, Ļeņins tikai ievainots un laikam izcietīšot... (*Kruglovam.*) Vai jūs domājat, palkavnieka kungs, ka lielinieki tagad nesacels kājās savus spēkus visās malās? Sacels! Kā tas atsauksies uz mūsu plānu realizēšanu — saprotat?

Eglīts (*Bērzam*). Es ar tā domāju.

Sasprindzējums atslābst. Strēlnieki nosēstas.

Akmentiņš. Vienīgi prātu izdzīvojuši nevar saprast, ka ar viena cilvēka, kaut arī Ļeņina, iznīcināšanu lielinieki vēl nav sakauti. Ļeņins bez tam bija mūsu... mūsu rokās.

Kruglovs. Pārlietot jānāk pie slēdziena, ka jums taisnība. Es redzu, jūs esat ne tikai kareivji, bet arī politiķi. Bet sakāt — ko tagad mums vislabāk darīt?

Bērzs. Būs jāpaātrina izšķirošo notikumu gaita. Domāju, jums ir līdzīgi vajadzīgie materiāli, lai mēs varētu runāt par noteiktu plānu un spēku sadalīšanu.

Kruglovs. Protams, tagad vairs nav ko konspirēt. Še, lūk, viņi. (*Paceļ spieķi un rāda, kā rokturs noskrūvējams.*)

Bērzs. Asprātīgi.

Kruglovs. Apstākļi, mans mīlais, spiež galvu lauzīt.

Bērzs. Labāk iedomāties nevar. (*Zvans.*) Nu jau laikam būs arī mūsu šefs. (*Paiet dažus soļus uz priekšistabas durvju pusi. Ienāk Kokarts. Viņam mugurā rudens mēteli un galvā platmale. Kokartam parādoties, visi pieceļas.*)

Kokarts. Sveiki, kungi!

Klātesošie. Sveiki!

Bērzs (*kuram Kokarts sniedz roku*). Sveiki, sūtņa kungs. (*Norādot uz strēlniekiem.*) Latvju pulku virsnieki.

Kokarts. Pricējies, ka latvju virsnieki drošsirdīgi uzņemas uz saviem pleciem tik atbildīgus uzdevumus un nostājas viņiem piederošā vietā.

Bērzs. Visu, kas atkarājas no mums, pūlēsies veikt ar godu. Lūdzu, sēstaties, sūtņa kungs. Varbūt novilksat mēteli? Istabā būs karsti.

Kokarts (*sēžoties galda galā, tuvāk pie durvīm uz priekšistabu*). Nerūpējaties, palkavnieka kungs. (*Lūkojas apkārt, it kā izeju meklēdams.*) Tā būs ērtāk. Apspriedi neievilksim. Konstantinova kungs tūlīt ieradīsies, un mēs varēsim sākt. Kāds stāvoklis jūsu pulkos, kungi?

Akmentiņš. Stāvoklis labvēlīgs... drošs... sūtņa kungs.

Kokarts. Vai jūsu vārdus var saprast tā, ka vajadzīgā brīdī strēlnieki uzstāsies bez svārstišanās?

Strēlnieki. Bez svārstišanās.

Kokarts. Bet vēlētās lieliniecišķās, tās jūsu demokrātiskās iestādes?

Akmentiņš. Kad būs pienācis laiks, likvidēsim viņas, sūtņa kungs.

Kokarts. Atzīstos, kungi, jūsu optimisms mani ļoti iepriecina. Visa kulturālā cilvēce neaizmirsīs jūsu lielo vēsturisko pakalpojumu...

Lielā uztraukumā ieskrien Irina Karpovna. Durvis uz priekšistabu paliek atvērtas. Lampiņa virs spoguļa vairākkārt iedegas un nodziest.

Irina Karpovna. Nelaime! Bēgat! Konstantinova kungs signalizē.

Kokarts un Kruglovs uzlec kājās.

Kokarts. Pa kurām durvīm?

Bērzs. Sūtņa kungs! Tas ir pārpratums. (*Irinai Karpovnai.*) Ko jūs melšat? Mums ir norunāta signalizācija.

Irina Karpovna. Mums arī ir norunāta. Bēgat!

Kokarts. Pa kurām durvīm?

Irina Karpovna. (*Norādot uz durvīm labējā pusē.*) Pa šīm, pa šīm!

Kokarts un Kruglovs metas uz durvīm. Viņiem seko Irina Karpovna. Bērzs dod signālu, strēlnieki izrauj revolverus. Atdūrušies aizslēgtās durvis, visi dodas atpakaļ.

Bērzs (*draudoši, pusbalsī, pēc viņa strēlnieki*). Rokas augšā! Nekustēt!

Irina Karpovna. Kungs dievs! Vai!

Kruglovs (*rokas lēnām celdams*). Jokojat, kungi!

Pavasars. Rokas augšā! Citādi es tev iejokošu.

Kokarts pilnīgi apjucis, pasliepis rokas pret revolveriem, stāv.

Bērzis (*pavēloši, ar izsmieklu*). Trīs soļus pa kreisi, sūtņa kungs. Varat sēsties, tikai pirkstus nekustināt. Spēle izbeigusies. (*Pavasaram ar Mazo, norādot uz Kruglovu.*) Pārmeklējat to tipu, vispirms atņemam nūju. (*Irinai Karpovnai.*) No kurienes signalizē Konstantinovs? (*Irina Karpovna krata rokas un neatbild.*) No kurienes?

Irina Karpovna rāda uz durvim labējā pusē. Pa šo laiku Akmentiņš steidzīgi uzceļ logu priekškarus un izskrien priekšistabā. Strautiņš nostājas pie durvīm uz priekšistabu tā, lai vajadzības brīdī varētu darboties uz vienu vai otru pusi. Eglīts piespiež Kokartu atiet uz kreiso pusi un apsēstas. Pavasars, pārmeklējot Kruglovu, atrod revolveri un kabatas grāmatiņu. Atrasto noliek uz galda.

Bērzis (*izņem no kabatas atslēgu. Pret Kruglovu*). Divus soļus pa kreisi. (*Pavasaram.*) Sargājat. (*Durvis slēdzot, Mazajam.*) Līdzī. Tas spiegs nedrīkst aizbēgt.

Bērzis ar Mazo aizsteidzas pa labi. Irina Karpovna sāk vaimanāt un svaidās no vienas puses uz otru.

Pavasars. Madamiņ, sēstaties un netaisāt piņgorus.

Kokarts (*mēģina celties kājās*). Es... esmu... sūtnis. Kā... jūs iedrošinājāties!...

Eglīts. Tupi uz vietas, ja negribi dabūt diplomātiski pa purnu.

Strautiņš. Sūtnis! Caurkritis uzpircējs.

Eglīts (*Kokartam*). Tu laikam domāji, ka mēs vēja ķerti.

Pavasars. Viņš pats drusku ķerts. Es tev ieteiktu nākt pie mums vezumniekos vai arī ķēķī kartupeļus tīrīt. Varēsi noskatīties, var nopirkt vai ne. (*Kruglovam, kas sarunas laikā meklējoši skatās apkārt.*) Mans mīlais! Ļoti priecājos, bet nekusties,

*Priekšistabā pa kreisi dzirdamas vairākas balsis.
Parādās Akmentiņš ar Aleksandrovu.*

Aleksandrovš. Biedri Jegorov! Sūtāt ļaudis augšā pa otrām trepēm.

Pa labi iztālēm caur telpām dzirdamas Bērza un Mazā balsis: «Stāvil» — «Rokas augšā!» Sākas apšaudišanās. Seši septiņi šāvieni. Pa apšaudišanās laiku Aleksandrovš un Akmentiņš iesteidzas istabā un iziet pa labi. Viņiem seko Strautiņš.

Pavasars. Eh, nu iet vaļā. (Īgni.) Man atkal jāstāv. Velns lai jūs parauj!

Pa labi troksnis un balsis. Šāvieni aplusuši.

Eglīts (Irinai Karpovnai, kura visu laiku paklusi vaimanā). Nedrebinies! Cauri ir tā lieta. Zobs izrauts.

Atgriežas Bērzs, Aleksandrovš un Akmentiņš.

Bērzs. Reili neizdevās dzīvu saņemt, viņš gribēja izskriet sētā, bet jūsu ļaudis jau aizsprostojuši izeju, metās atpakaļ, nepadevās un...

Balss pa labi: «Biedri Aleksandrov!» Aleksandrovš aiziet pa labi, dzirdama viņa balss: «Noliekat posteni!»

Bērzs. Nu, kungi!

Kruglovš (šņāc). Nodevējs!

Bērzs. Par nodevējiem mēdz būt tikai savējie, es jūsējais nekad neesmu bijis. Jūsu skola man tomēr labi noderēja. Daudz kas paliek skaidrāks, kad redz «kultūras un vispārcilvēcības interešu aizstāvjus» bada un slepkavību organizētāju lomā.

Atgriežas Aleksandrovš, aiz viņa Strautiņš, Mazais.

Mazais. Tas ir tas pats slīpētais. Nu, ko es teicu?

Akmentiņš. Pareizi teici. Bet biedrs Bērzs arī nav kļūdījies.

Bērzs ar Mazo saskatās, draudzīgi smejas. Mazais norauj pielikto bārdu un ūsas, sniedz Bērzam roku.

Kokarts (*uztraukts*). Jums nav tiesības mani aizturēt, esmu akreditēts kā sūtnis pie valdības.

Aleksandrovš. Ārkārtējai Komisijai ir Padomju valdības sankcija.

Kokarts. Viss, kas šie notiek, ir... provokācija. Es esmu ievīlināts. Tā ir avantūra.

Aleksandrovš. Jā, tas, kas te notiek, ir patiešām jūsu avantūras pēdējais cēliens.

Pa ielu tuvojas mūzikas skaņas un soļu takts.

Strautiņš. Mūsu puīši.

Visi, izņemot Pavasari un Eglīti, dodas pie logiem.

Bērzs. Uz fronti. (*Kokartam izsmejoši.*) Varbūt paraudzīsaties, kā soļo jūsu nopirktie?

Akmentiņš. Latvju kalpi un strādnieki ir revolūcijas kareivji. Uzticīgi savai šķirai. Nevienam tos nopirkt neizdosies!

Uz ielas mūzika. Pavasars sit ar revolvera spalvu uz galda mūzikas takti.

Priekškars

Publicēts pēc pirmizdevuma (Maskava, izd. «Prometejs», 1935)